הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · מטה יהונתן

מטה יהונתן על שולחן ערוך אורח חיים

רבי יהונתן אייבשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מטה יהונתן על שולחן ערוך אורח חיים

רבי יהונתן אייבשיץ

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מטה-יהונתן-על-שולחן-ערוך-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן תכט 5
סימן תל 8
סימן תלא 9
סימן תלג 11
סימן תלד 12
סימן תלה 15
סימן תלו 15
סימן תלז 17
סימן תלט 19
סימן תמ 21
סימן תמא 22
סימן תמב 23
סימן תמג 27
סימן תמד 29
סימן תמה 30
סימן תמו 32
סימן תמז 32
סימן תמח 38
סימן תמט 39
סימן תנ 40
סימן תנא 40
סימן תנב 41
סימן תנג 42
סימן תנה 42
סימן תנו 43
סימן תנז 44
סימן תנח 46
סימן תנט 47
סימן תס 47
סימן תסא 48
סימן תסב 49

סימן תסו 51
סימן תסז 51

מאדונינו מורינו ורבינו רבן של כל בני הגולה הגאון מו"ה יונתן נר"ו אב"ד דק"ק אה"ו שנת תקי"ז לפ"ק.

סימן תכט

סעיף א

שואלין ודורשין בה"פ וכו' כ' מג"א סעי"ק א' וה"ה בשאר יו"ט וכו' וכן הוא בבכורות פ"ט תנן התם ג' גרנות למעשר בהמה בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג דברי ר"ע ב"ע אומר בכ"ט באדר וכו' ופי' הר"ש לשון פרוס היינו חצי משום דשואלין בה"פ ובהיו"ט ל' יום קודם לחג ופרו' היו' ט"ו יום קודם יו"ט ומדנקיט ג"כ בשאר מועדים לשון פרוס ש"מ בכל יו"ט שואלין ל' יום קודם יו"ט והנה התוס' מסופקים א"א ל' יום עם החג או לי יום זולת החג, ומהמשנה שהבאתי ע"כ מוכח ל' יום היינו עם החג דהא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר, ואי אמרינן צריך ל' יום בלא יום המעשה היינו יום ראשון של פסח וא"כ פרוס דיליה בכ"ט באדר, ולפ"ז מאי קאמר ב"ע בכ"ט באדר הא גם ר"ע מודה בזה אע"כ צ"ל היינו עם הפסח, ופרוס דיליה בא' בניסן ופליג ב"ע שפיר אר"ע:

בט"ז שואלין ודורשין הקשה הר"ן הא שואלין ודורשי' בה"פ בפסח ואין לומר דהא דשואלין ל' יום היינו בלא פסח ואתי הגמר' לאשמעונין דאף בפסח דורשי' וקשה הא בלא"ה ידעינן השתא לפני פסח דרשינן בפסח מבעי' ותי' נ"מ דהוה שואל כענין וט"ז תי' דהנ"מ לענין שמירה בבעלים אבל קשה לפט"ז קו' הר"ן במקומה עומדת וא"ל כתירוצו דהוה שואל כענין אבל ללמוד א"צ קודם פסח דלפי"ז למאי הוה שמירה בבעלים אם אין צריך ללמוד ה"פ קודם פסח ונ"ל כך פירש הר"ן דכל השנה אם הרב רוצה ללמוד מס' זו והתלמוד רוצה ללמוד מס' אחרת הרשות ביד הרב ובפסח הוצרכו שניה' ללמוד ה"פ אבל ל' יום קודם פסח אם שניה' רוצים ללמוד מס' אחרת הרשות בידם אבל הוה שואל כענין דהיינו אם התלמיד רוצה ללמוד ה"פ מחוייב הרב ללמוד עמו, ולפ"ז הוה שפיר שמירה בבעלים. עוד הקשה חק יעקוב מאי הקשה הר"ן מהא דתניא שואלי' ודורשי' וכו' הא איתא בירושלמי שואלי' ודורשי' ל' יום קודם פסח היינו בבות הועד פי' בבית המדרש בפני עצמם אבל בפני כל העם דורשים ה"פ בפסח ולפי"ז לא מקשה הר"ן מידי נ"ל דאיתא פלוגת' בגמר' ת"ק סבר ל' יום שהרי משה עומד בפ"ר ומזהיר על פ"ש והתם היה בבית הועד כדאיתא ברש"י בחומש בבי"המ היה יושבים רשב"ג סבר שתי שבתות שהרי משה עומד בא' לחודש ומזהיר על הפסח שנעשה בי"ד וזה היה בפני כל העם כדכתיב דברו אל כל עדת בני ישראל וא"כ י"ל דגם ת"ק ס"ל דרשה דרשב"ג והא ראיי'

מגמר' דהת' דפריך ורשב"ג מ"ט לא אמר כת"ק ועל הת"ק לא פריך מ"ט לא אמר כרשב"ג משום דגם ת"ק ס"ל דרשה דרשב"ג רק מוסף עליו שתי שבתות בבי"המ בפ"ע, ולא פליגי רק על שתי שבתות מקודם ולפי"ז מקשה הר"ן שפיר דמשה תיקן לדרוש דוקא בפסח בפני כל העם ובין לת"ק בין לרשב"ג צריך לדרוש ב' שבתות מקודם לפני כל העם ובזה יתורץ ג"כ קושי' תוספ' בסנהדרין דף י"ב אמר ר"נ אם עיברו השנה ביום שלשים של אדר מעובר אמר ליה רבא מכדי ומפורים לפסחא תלתין יומין מפורים דרשינן ה"פ וכי מטי ריש ירחא ומרחקים ליה אתיא לזלזולי בחמץ והקשו התוספ' הא בכ"ט מעברי לכו"ע הא נמי קשה מכדי וכו' ולפמ"ש ניחא דהא דחיישינן לזלזולי דוקא איכא חששא אי מעברינן ביום שלשים דביום שלשים מתחילי' לדרוש ברבי' וחיישינן דילמא אתי המון עם לזלזולי בחמץ אבל בכ"ט עדיין לא התחיל לדרוש בפני המון עם רק בב"המ ובב"המ ודאי לא חיישינן לזלזולי דהם יודעים וליכא למיחש תו למדי:

שם איתא בשקלים פ"ב ג' פעמים בשנה תורמי' את הלשכה בפרוס הפסח וכו' והנה לפמש"ל גם שם בג' גרנות וכו' פרוס היינו בא' בניסן, והנה הרמב"ם כתב ג' פעמים בשנה תורמי' את הלשכה בא' בניסן וכו' משמע דמפ' למ"ד יום עם הפסח כר"ע, ובהלכות מעשר בהמה כת' ג' גרנות למעשר בהמה בכ"ט באדר וכו' משמע דמפ' למ"ד יום בלא פסח כב"ע, ונוכל לומר דס"ל להרמב"ם דלמ"ד יום בלא פסח לכך כתב פרוס הפסח בכ"ט באדר והא דכתב גבי תרומות הלשכה בא' בניסן היינו משום דגזירת הכתוב הו' בא' לחודש הזה צריך להביא קרבנות מתרומה חדשה והא דנקט הגמ' ג"כ פרוס כמו במעשר צ"ל דהרמב"ם ס"ל דלשון פרוס לאו דווקא חצי מכוון במספר אלא אפי' פחות יום א' או יותר יום א' אז נמי שייך לשון פרוס וק"ל. ועוד תי' בזה אדמ"ו נ"י דהרמב"ם ס"ל דלמ"ד יום עם יום המעשה, דתוס' הוכיחו בבכורות דף כ"ז דהלמ"ד יום הם זולת יום המעשה ע"ש שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פ"ש צא וחשוב י"ז בניסן שהוא מלא וי"ד מחודש אייר הם ל"א יום, אלא ודאי שהוא בלא יום המעשה וי"ל מנ"ל לתוס' דחודש ניסן מלא, רק י"ל דע"כ מוכח שהי' מלא דאיתא אותו היום נטל עשר עטרות וקחשיב ראשון לשבת בראשית א"כ הי' ר"ח ניסן ביום א' ואם ניסן חסר יהי' ר"ח אייר ביום ב' ויהי' כ' לחודש בשבת, וכתיב בעשרים לחודש נעלה הענן מעל המשכן. פירש"י בחומש שאותו היום נסעו וגמיר' לן דבשבת לא נסעו במדבר, אע"כ דמלא הי' אבל עדיין קשה דלמא לעולם יום המעשה בכלל, ואין להוכיח כהוכחת תוס' דהוה ל"א יום, דשמא משה הי' מתיירא שמא יהי' חסר כיון שבאותו פעם היו מקדשי' ע"פ הראי' ולכן הקדים לי"ד, אבל לדידן שאנו מקדשי' ע"פ חשבון לעולם יום המעשה בכלל ופרוס

היינו בא' בניסן, אבל זה אינה קושי' דתוס' לשטתם אזלי דס"ל כל זמן שהיו ישראל במדבר קידשו ע"פ חשבון וא"כ ידע משה שיהי' ניסן מלא והוכיחו התוס' שפיר, ולפי"ז מתורץ הרמב"ם שפיר דס"ל לרמב"ם דיום המעשה בכלל ומהוכחת תוס' לק"מ דס"ל להרמב"ם שישראל קדשו במדבר עפ"י ראי' וא"כ הי' משה מוכרח מספק להקדים לי"ד שמא יהי' ניסן חסר ולעולם יום המעשה בכלל, והא דכתב בהלכות מעשר בהמה בכ"ט באדר, דס"ל משום הקרבת פסחים וחגיגת י"ד שהוא בי"ד צריך פרוס, ט"ו יום והיינו בכ"ט באדר שעיקר זמן מעשר נקבע כדי שיהי' מקריבים קרבנותיהם מעושרים כראוי והאי תקנה היתה משום פסח ג"כ, אבל הפרשה דלשכה היה ליקח ממנו מוספים דפסח עצמו הקרבים בט"ו, ופרוס דילי' בא' בניסן ושפיר מדוייק דפרוס היינו פלגא כל אחד מ"ל יום שלו ודוק:

כתב מג"א סעיף ז' סק"ד משמע דס"ל דתענית יחיד שרי וכו' יש לפרש משום שהיקשה להרב המחבר מה שהקשה לב"י דאמרי' במס' סופרים דאין מתענין בניסן לפי שהוקם המשכן וי"ב נשיאים הקריבו קרבנות וכל א' עשה יו"ט ביום שלו, והוא נגד הגמ' שלנו דאיתא בגמ' מר"ח עד מתני' בי' דלא להתענ' וכו' וק' תיפוק לי' דכל א' עשה יו"ט ביום שלו וכו' עיי"ש בב"י ולכך הוכרח הרב המחבר לומר דהא דכתיב במגילת תענית מר"ח ועד תמניא בי' דלא להתענ' היינו אפי' תענית יחיד, וא"כ השתא דבטל' מגילת תענית, מותר להתענות תענית יחיד ומ"מ תענית דרבי' ודאי אסור כדאיתא במס' סופרים שכל א' עשה יו"ט ביום שלו:

שם בהגהה ואין מתענין כלל עיי"ש נראה דאיתא בכל יום שהי' נשיא מקריב הי' יו"ט רק לשבטו ולא לשאר שבטים ואנן דלא ידעינן מאיזה שבט קאתינן אסורין להתענות כל י"ב ימים אבל בזמן מגילת תענית שהיו יודעין מאיזה שבט הם, היו מותרין להתענות בשאר הימים ורק בי' ימים הראשונים היו אסורים להתענות משום מגילת תענית, אבל עכשיו בטלה מגילת תענית רק בשביל שאין אנו מכירי' שבטינו אסורי' כל י"ב ימים, אבל קשה כהנים ולויים יהי' מותרים להתענות בשאר ימים אע"כ מוכח מש"כ השל"ה ז"ל דכל י"ג, הצריך לומר פרשת בהעלותך דבכל יום הי' י"ט של כהנים ולווי' שהיו מדליקי' נרות וא"ש שהם ג"כ אסורים בתענית. ועי"ל דאיתא בירושלמי דכל יו"ט שהי' לאבותיו אפי' ממשפחת אמו אסור להתענות והלכך כהנים ולויים אסורים ג"כ להתענות לפי שאינם יודעים מאיזה שבט הם ממשפחת אמם וק"ל:

סימן תל

שבת שלפני פסח קורין אותו שבת הגדול מפני שנעשה בו נס עי"ש במג"א וטו"ז הטעם שקבעו בשבת ולא בחול דמאי נ"מ אם הי' עשור בחודש בשבת או בחול שהיו המצרים באים ושואלים ישראל על שלקחו שה והיו משיבי' להם שיעשה להם הקב"ה נס בי"ד שיהרוג בכוריכם, ונעשה קרבן פסח א"כ עיקר הנס הי' שהי' בשבת דאלו הי' בחול הי' המצרים נותנים תירוץ לעצמם שצריכי' לאכיל' משא"כ בשבת ליכא למימר הכי, והיו צריכי' לשאול, לישראל א"כ עיקר הנס משום שבת. מקשים האחרונים כיון דבעשור לחודש הי' שבת א"כ ר"ח ניסן הי' ביום ה' ור"ח אייר הי' ביום השבת דניסן מלא ואייר חסר א"כ הי' ר"ח סיון ביום א' וקיי"ל שבשבת נתנה תורה וא"כ הי' מתן תורה בז' לחודש ואנו אומרים בו' לחודש זמן מתן תורתינו. ונ"ל דעצרת אינה מיוחס לימי החודש כמו שייחס הכתוב לשאר מועדים, רק הכתוב תלה אותו בס"ע א"כ כיון דהו' יום חמשים לעומר שפיר אמרינן זמן מתן תורה אבל זה קשה כיון שהי' ר"ח ניסן ביום ה' ובשבת נתנה תורה והו' ז' לחדש א"כ הי' נ"א יום, וי"ל דאיתא בשעת מלחמת עמלק העמיד משה החמה יום אחד והיה אותו היום ארוך כשני ימים, ולפ"ז לענין ימי החודש דחשבינן לפי עיגול הלבנה כ"ט י"ב תשצ"ג, א"כ אע"ג שהחמה עמדה, הלבנה הלכה וסבבה כפי זמנה, וא"כ חשבינן אותו ל"ב ימים והי' מ"ת היום בז' לחודש, משא"כ לענין ספירה דעיקר תלוי' בספירת הלילה א"כ כיון דאין לילה מפסקת לא נחשב אלא ליום אחד והאי שפיר רק חמישים וק"ל:

שייך לסי' תכ"ט

יום שלאחר החג הוא אסרו חג וכו' כתב מג"א, ויש רוצים לומר דוקא אחר שבועות הוא קצת י"ט משום דרוב פעמי' היו מקריבי' שלמים באותו יום שהיו תשלומין כדאיתא בגמ' אבל אמר שאר י"ט מותר להתענות, וראייתם מגמר' דתענית דף י"ז ע"ב אמר מר מתמי' בי' עד סוף המועד דלא להתענאה, ופריך ל"ל למימר עד סוף המועד הא י"ט בלא"ה אסור ולימא עד יו"ט שני ותי' לא נצרכה אלא ליום שלאחריו עכ"ל, וע"ז קשה הא יום שלאחריו הוי אסרו חג אלא ודאי כנ"ל, אבל יש לדחות ראייתם דהא כל הטעם דאמרינן א"ח אחר י"ט הוא משום ששלמים נאכלים לב' ימים, ומסתמא כל יום ויום היו מקריבים קרבנו ויום שלאחריו עדין הי' להם בשר שלמי ם לפיכך תקנו שלא להתענות בו אבל אם חל י"ט אחרון בשבת שלא היו מקריבים שלמים בי"ט אחרון א"כ לא הי' להם אחר י"ט בשר שלמים מותר להתענות והא"ל דהתם במ"ת איירי אפי' כשחל א"ח בשבת שאין להם בשר שלמים וה"א דמותר להתענות אשמועינן מגילת תענית דאפ"ה

אסור להתענות בא"ח של פסח וק"ל. ומ"ש המג"א סי' תצ"ז ס"ג הטעם דאסור להתענות במוצאי חג שבועות דכשחל לפעמים עצרת בשבת הוי יום טבוח לאחר שבת וצ"ע גדול, דהוא נגד גמרא שלנו דחגיגה דף י"ח דהתם מבואר דכשחל יום טבוח של עצרת לאחר שבת מותר להתענות להוציא מלבן של צדוקים ע"ש:

כתב מג"א רש"ל היה דורש שיקח כל א' מעט קמח קודם פסח ויאכל וכו' והק' הר"י דהאיתא פלוגתא בפוסקים, אי קמח הוי לח בלח או יבש ביבש, וק"ל בלח בלח לא אמרי' חוזר וניעור אבל יבש ביבש אמרי' חוזר וניעור וא"כ הרש"ל הי' רוצה להחמיר אפי' הוי יבש ביבש דאמרי' חוזר וניעור מ"מ אם שקל ממנו קודם פסח אמרי' איסור נטל:

ואאמ"ו נר"ו דהאיתא קמח הוי יבש ביבש היינו אף שנתערב ואין אחד יכול להפרד מחבירו, מ"מ הקמח אסור שמ"מ הוא עומד בפ"ע משא"כ בלח גמור שהאיסור נבלל בהיתר ואין עומד בפ"ע כלל, ובגמר' לר"י דס"ל מין במינו במשהו, זה דווקא לח בלח דמיד שנפל איסור נעשה כולו איסור דליכא למימר שיבטל ברוב היתר כיון דס"ל מין במינו במשהו והוא הדבר הבלול וא"כ ליכא כאן היתר כלל משא"כ ביבש כיון דמ"מ עומד היתר בפ"ע ואין איסור מבטל היתר ושפיר אמרי' דקמח הוי יבש ביבש דהא ההיתר עמד בפ"ע, דהאיסור אינו נ"ט בהיתר רק שנפל לתוכו הוי יבש ביבש ובטול, דהא דאמרינן לח בלח אסור היכא דאיסור נ"ט בהיתר אבל הכא דאין איסור נ"ט בהיתר כלל דהא צונן הוא אפי' נבלע בתוכו לא הוי לח בלח ובטל משא"כ לענין זה למימר דאיסור נפל דזהו וודאי לח בלח דזה החוש מכחישו, דבשלמא התם בשר נבילה בשחיטה יוכל להיות דכל האיסו' נפל משא"כ קמח בקמח שהוא דק מאוד ונתערב זה בזה מן הנמנע הוא שיפרוש כל האיסור ע"י נטילה זו ולכך ל"ל דהאיסור נטל ומקש' מג"א שפי':

סימן תלא

כתב מג"א סק"ג שלא יתחיל בסוף יום י"ג ונראה דחצי שעה קודם לילה וכו'. ואאמ"ו דמהרב ב"י מוכח דחצי שעה קודם לילה מותר שרוצה להוכיח דאם התחילו אין מפסיקין דאל"כ מאי קאמר לא לפתח אינש בעדנ' וכו' לאשמעי' רבותא טפי דאם התחילו מפסיקין וא"כ אי אמרינן בחצי שעה קודם לילה אסור ליכא להוכיח מידי די"ל לעולם אם התחילו מפסיקין והא דאמר אביי לא לפתח איש בעדנא וכו' אתי לאשמועינן דלכתחלה אסור לפתח חצי שעה קודם, דלהפסיק אינו מחוייב אלא בהגיע זמנו אע"כ דמותר להתחיל חצי שעה קודם וק"ל רק יש לחלק דהתם גבי תורה חצי שעה קודם לילה מותר אבל גבי מלאכה אסור חצי שעה קודם לי"ל ודוק:

בתחילת ליל י"ד כתב הראב"ד מדנקט אור לי"ד ולא נקט ליל י"ד משמע שהבדיק' צריכה להיות בעוד שהוא קצת יום וקשה הא גמ' מקשה ריש פסחים למה לא נקט לילה, ומשני הגמר' השת' דתני אור ליכא למטעי דיכול לומ' משום לישנא מעלי' נקט אור ובאמת אם לא בדק בעוד קצת יום מהני בדיקה בלילה ולפמ"ש הראב"ד לא מק' הגמ' מידי ולכאורה י"ל דכך הוא הקושי' בגמרא למה לא נקט לילה ואין לומר להורות בא שתהא הבדיקה בעוד שהוא קצת יום זהו כבר מוכח ממתני' מדקתני לאור הנר ע"כ מוכח דבדיקה צ"ל בעוד שהוא קצת יום דאל"כ ל"ל לאור הנר פשיט' דבלא נר אינו יכול לבדוק אבל ז"א די"ל דאור הנר ממעט אור הלבנה וצ"ל דכך הוא הקושי' בגמ' מ"ט לא קתני לילה ואין לומר שהבדיקה תהא בעוד קצת יום כמ"ש הראב"ד הא עכשיו דקתני אור יש לטעות שהבדיקה תהא דווקא בעוד יום ובלילה לא מהני בדיקה ובאמת זה אינו דאם לא בדק בעוד קצת יום בודק כל הלילה. אבל אי תנא לילה וודאי יש מקום לטעות כנ"ל וק"ל:

מג"א סק"ח ולי נראה דמחבר איירי וכו' קשה לפ"ז האיך כתב המחבר דא"צ להפסיק הא בלא"ה צריך להפסיק משום ק"ש דבשלמא רבינו יונה לשיטתו אזל דס"ל זמן ק"ש מפלג המנחה ואילך וא"כ י"ל דמיירי כגון שקרא כבר ק"ש ועדין לא הי' זמן בדיקה ואח"כ התחיל ללמוד בהיתר ושפיר כתב דאין צריך להפסיק משא"כ המחבר שכתב ק"ש של לילה היא עיקר קשה הא צריך להפסיק בשביל ק"ש ולכאורה י"ל דק"ש לא הוי הפסק כלל דהוי כמו שעוסק בתורה אבל בתו' לא משמע כן, אע"כ דהמחב' שהתחיל זמן רב קודם אפי' לק"ש אין צריך להפסיק ושפיר כתב דאין צריך להפסיק בשביל בדיקה ולפ"ז נסתר תירץ של מג"א:

סעיף ז

וי"א שצריך להפסיק מג"א ס"ק ח' דקשה דהא לולב ועוד בסוכה פריך וכו' ואאמ"ו דוודאי על הגמרא ליכא לאקשוי כלל די"ל דהא דאסור באינו תדיר להתחיל אפילו בהיתר היינו דווקא בדאורייתא כמו כאן דאם לא בטלו הוי בדיקה דאורייתא וא"כ בגמרא דסוכה דפריך אתפלת מנחה מסוכה הוי ס"ד דגמ' מיירי אפי' בי"ט שני דהוי דרבנן דהא בתר הכי פריך ולימא הא דאוריית' הא דרבנן וכו' עיי"ש בגמ' ובדרבנן אפילו אינו תדיר אין צריך להפסיק ופריך שפיר רק דברי ש"ע סותרים זא"ו דלקמן סי' תרנ"ב פסק בהתחיל בהיתר אפילו בי"ט ראשון א"צ להפסיק אף באינו תדיר ותירץ אדמ"ו דס"ל לרמ"א דכאן כיון שזמנו כל הלילה אתי למפשע משא"כ גבי לולב אף שזמנו כל היום ת"מ זריזין מקדימין למצוה כיון שהוא מצוה דאוריית' ולא אתי' למפשע משא"כ גבי בדיקה לא שייך זריזין דפריך שם בגמ' ונבדוק בשית וכ"ת זריזין מקדימין למצוה

נבדוק מצפרא א"כ בלילה וודאי לא שייך זריזין מקדימין א"כ שפיר יש לחוש דלמא אתי למפשע וק"ל:

סימן תלג

וה' נגד ארובה שבחדר דהיינו חלון שבגג וכו' והתוס' דף ח' רוצה להוכיח דאפילו בחלון שבבית נמי מותר דאל"כ מאי משני הגמ' על האי דפריך האי אור החמה היכי דמי וכו' ומשני לצדדי' קתני דאסיר לבדוק לאור החמה, לשני דאיירי כנגד חלון שבבית אלא וודאי דאפילו חלון שבכותל יש לו דין אכסדרה ומותר לבדוק כנגדו ואין זה ראי' מוכרחת די"ל הא דמשני הגמרא לצדדים פי' היינו דחלון לצדדים הוא דאסור לבדוק לאור החמה וק"ל:

כתב מג"א ס"ק י' והב"ח כ' דלקמן מיירי בחצר שרבים משתתפין בו והוי כחצר של הפקר ואף אם ישאר בו חמץ לא יעבור עליו וכו' וקשה דא"כ מאי פריך הגמרא והאמר רבא אמצע של חצר א"צ בדיקה דילמא הכא מיירי בודאי חמץ אלא ע"כ אפילו ודאי חמץ א"ל בדיקה וכו' ע"ש דבריו באורך ונראה דלק"מ דקושית הגמ' אמאי צריך לאור הנר לבדוק לאור החמה וכ"ת דאיירי בחצר האמר רבא אמצע חצר א"צ בדיקה והיינו בספק וא"כ כאן בוודאי חמץ יבדוק לאור החמה א"ל שמא ישאר שם חמץ שאינו נראה לאור החמה א"כ לא הוי אלא ספק חמץ וא"כ הוי ס"ס ספק הי' שם חמץ ספק לא הי' את"ל הי' שם חמץ שמא כבר עורבים אכלוהו ופריך הגמ' שפיר וק"ל:

כתב מג"א ס"ק י"ב ונמצא בא לידי סכנה ואע"ג דשלוחי מצוה אינן ניזוקי' היכא דשכיח הזיקא שאני ופריך הב"ח אמאי לא משני שמא תאבד לא מחט ואאמ"ו לתרץ קושית הב"ח בשלמא גבי סכנת עקרב שייך לומר שמא יחפש אחר מחט בשעה שהוא עוסק בבדיקה וכשיחפש אחר המחט ישכנו עקרב משא"כ גבי סכנת עכו', שהסכנה שהגוי אומר כשפים הוא עושה לו א"כ א"א דשלוח מצוה אינן ניזוקים צ"ל דנכרי לא יאמר שעושה לו כשפי' עם נר הזה וא"כ גם כשיחפש אחר החט לא יאמר שעושה כשפי' לכך מוכרח לומר היכי דשכיח הזיקא שאני וק"ל:

מג"א ס"ק ט"ו שנאבד לו קודם לכן דבשעת בדיקה ה"ל ש"מ ואין ניזקין אפילו בממונו כיון שנאבדו לו בשעה שעסק במצוה ולפמ"ש המג"א חור שנשתמש בכל יום מהיכי תיתי יבא עכשיו להתחפש אותו, ואאמ"ו שמא יבא להתחפש אחר מעט שנאבדה לו עכשיו בשעת בדיקה גם גבי חור יבא להתחפש עתה אחריו וא"כ קושית הב"ח במקומה עומדת לכך כתב רש"י דמשום חשש שמא יבא לחפש אחר מחט שנפלה עתה בשעת

בדיקה לא פטרו חכמים מבדיקה כי חשש רחוק הוא אלא משום שדרך לשמש תדיר בכותלים אמרינן שמא נאבד לו כבר וא"נ י"ל כמ"שכ רמ"א:

סעיף יא

המכבד חדרו בי"ג בניסן ומכווין לבדוק החמץ ולבערו ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ אעפ"כ צריך לבדוק בליל י"ד עיין מג"א דאסור לבדוק בליל י"ג והמנחת יעקב מביא ראי' דמותר לבדוק בליל י"ג דאמרי' בפסחים דף ז' ע"ב המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מהו מי הוי במקח טעות או לא וכו' וכתבו תו' דבי"ג איירי דאי בי"ד על המשכיר לבדוק משמע דמותר לבדוק בליל י"ג ונרא' לאד"מו דאין זה ראיה די"ל דמיירי שמשכיר לו בי"ג בית שחזקתו בדוק היינו שהוא מוחזק משנה שעברה שבדק אותה ליל י"ד כתקונה וק"ל:

סימן תלד

כתב מג"א סק"ה יבטלנו דהשתא אפילו נשאר חמץ בביתו שלא מצאו אינו עובר עליו דאם לא בטלו עובר עליו אע"פ שלא ידע וכו' י"ל דהא דאמרי' בפסחים דף ו' ע"ב אר"י אמר רב הבודק צריך שיבטל מאי טעמא אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי וכו' אחר רבא גזירה שתא ימצא גלוסקא יפה ודעתי' עלוי וכי משכחת ליה ליבטליה דילמא משכחת לה לבתר איסורא ולאו ברשותיה קיימי ולא מצי מבטל וא"כ לשטת הטור מאי אמר שמא ימצא גלוסקא הלא בלא ימצא עובר אעפ"י שלא ידע והנה לפום ריהטא יש לתרץ דס"ל לטור כמ"ש הרמב"ם דאינו עובר על חמץ שלא ידע אא"כ היה לו ידיעה בתחילה משא"כ אם לא ראה זה מעולם קודם פסח ואח"כ מצא אותו בפסח אינו עובר עליו כ"ז שלא מצאו וא"כ בגלוסקא יפה ע"כ מיירי שלא היה לא ידיעה מתחילה ממנו דס"ל לטור שאם היה לו ידיעה ממנו בתחילה אין דרך שישכחנו מלבערו ומסתמא הוי מבערו משום זה לא תקנו חכמים שיבטל ולכך מוכרח לומר שמא ימצא שיעבור על ב"י וב"י מכאן ולהבא דקוד' שמצאה אינו עובר עליו כיון שלא הי' לו ידיעה ממנה קוד' פסח אבל לפ"ז קש' הא דקאמר ואי משכחת לי' ליבטלי' ולא קאמר לישרפיה ואאמ"ו דביעור חמץ אסור בשבת ובי"ט משום מוקצה ואפ"ה עובר על ב"י וב"ימ לק"מ די"ל דלמא משכח לי' בשבת או בי"ט דלא מצי למשרפיה ואתי לעבור על ב"י וב"י לכן צריך לבטל מקודם אבל לפי מה דקיי"ל דכל זמן שאינו יכול לבערו מצד איסור טילטול אינו עובר משום ב"י ובי"מ הדרא קו' לדוכתא ואאמ"ו דס"ל לטור כשיטת רש"י דמפרש דעתו עלוי' דחס לשורפה לק"מ דיחוס עלה לשורפה, אבל לא יחוס עליה לבטליה כמ"ש

הטור משא"כ לשיטת תוס' והרא"ש דמפרשים דעתי' עלייי' היינו דלא בטל ממילא כמו פירורים קשה הל"ל וכי משכח ליה לשרפי' וצ"ל דס"ל להטור היכא דבא לכלל ראיה בפסח אז עובר עליו למפרע משא"כ אם לא ראה חמץ כלל בפסח אף שיהי' בביתו אינו עובר עליו דשגיועות מי יבין וכמ"ש הט"ז ס"ק ב' לכך מוכרך הגמרא לומר שמא ימצא, דבלא נמצא אינו עובר עליו כיון שלא בא לכלל ראי' בפסח, והא דפריך וכי משכח ליה ליבטלי' צ"ל כיון שמיד מבטלו אינו עובר עליו למפרע כיון דמבטלי מיד לא בא לכלל ראיה קרינן ביה וק"ל:

שם וטוב לחזור ולבטלו ביום י"ד פעם א' וכו' דין זה הוא ממ"ש הרא"ש ע"ש תשובת רש"י וז"ל כתב תשובת רש"י מיד בלילה יבטל ויש נוהגים לבטל בתחלת שעה ששית בשעת שריפה ואני אומר ששניה' כאחד טובים מדקאמ' בגמ' לא זמן איסורי' ולא זמן ביעורי' משמע אי הוי זמן ביעורי' זמן קבוע ולא אתי למפשע שפיר דמי והטעם לפי שרגילים לקנות חמץ ביום וכו' ע"ש ומקשים מאי מייתי ראי' מהא דאמר בגמ' לא זמן איסורי' ולא זמן ביעורי' וכו' היינו לפי מה דס"ד דלא יבטל בלילה אלא ביום קאמר שפיר הטעם כיון דלאו זמן ביעורי' דלמא פשע ואכל בלא האי חששא צריך לבטל ביום ולא בלילה אבל לדידן דקי"ל שצריך לבטל בלילה מנ"ל להרא"ש שצריך לבטל גם ביום ותירץ אדמ"ו דהרא"ש מוכיח משום שרגילים לקנות פת ביום י"ד ע"כ צריך לבטל ביום דאל"כ מאי פריך הגמ' לבטלי' בי"ד מאי נ"מ הא חכמים רצו לקבוע זמן לבטל חמץ וקבעו ליל י"ד ומאיזה סברא יותר איכא למקבע ביום הביטול מבלילה אע"כ דס"ל לגמ' דיש סברא יותר לבטל ביום מבלילה כיון דרגילים לקנות פת ביום אשר גם הוא יהיה בכלל ביטול ולפ"ז כתב הרא"ש שפיר טוב לבטל וק"ל:

מג"א ס"ק ה' הביא בשם הטור דאם לא בטל עבר אף על חמץ שלא ידע וזהו נגד תוס' שכתבו בר"פ כ"ש ד"ה ואי אשמעינן דמדקפריך בגמ' וכי משכח לי' ליבטלי' משמע כל זמן שלא מצא אינו עובר ונ"ל דהא גם לדברי תוס' קשה לכאורה מאי פריך וכי משכח לי' ליבטלי' ומשני לאחר זמן איסורי' אכתי קשה אמאי אמרינן הבודק צריך שיבטל ואי משום גלוסקא יפה וכו' וכי משכח ליה לשרפיה אף דהוא לאחר זמן איסורי' וליכא ב"י כלל ולא קשיא שמא יתעצל רגע אחת מלשורפו ויעבור על ב"י הא תוס' ס"ל המשהא חמץ ודעתו לשרפו אינו עבר עליו כלל וצ"ל דתוס' ס"ל דוודאי על חמץ ידוע לא יחוס מלשורפה אבל חיישינן שמא ימצא גלוסק' יפה ולא ידע אם הוא חמץ או מצה וחס עליה לשורפה דשמא הוא מצה והשתא פריך שפיר וכי משכח לי' ליבטלי' דאף אם יחוס עלי' לשורפ' דשמא הוא מצה לא יחוס עלי' מלבטלה דשמא הוא חמץ, אבל אי

לא מבטלה ודאי עובר על ב"י כיון שהוא בפנינו ואף שהוא מסתפק הוי קצת חמץ ידוע' אבל חמץ שאינו ידוע כלל דהיינו אם הוא בתוך ביתו או לא וודאי דאינו עובר על ב"י דאונס רחמנא פטרא וא"כ לק"מ על הטור די"ל הא דכתב על חמץ שאינו ידוע עבר מיירי שהוא כאן אלא שהוא מסופק אם הוא חמץ או מצה וכו' ולא ק' קושית תוס' אבל לקמן כתב הטור הלכך אי לא ביטלו יוציאנו וישרפנו כדי שלא יעבור במזיד דעד עתה היה עובר עליו בשוגג ולפמ"ש גם בשוגג לא היה עובר עליו דהא לא ידע כלל אלא וודאי דס"ל דאף על אינו ידוע כלל עובר וקשי' קושית תוס' וצ"ל דס"ל דודאי אם בדק כדינו ולא מצא ואח"כ מצא חמץ בביתו ודאי דאינו עובר דהוי אונס אבל אם לא בדק כלל ואח"כ מצא עובר עליו ב"י וב"ימ וז"ל הטור אם לא בטל היינו אם לא בדק שאם בדק מסתמ' היה מבטלו כדקי"ל הבודק צריך שיבטל אלא וודאי שלא בדק כלל ושפיר כתב דעד עכשיו עבר עליו בשוגג וכו' ובזה אזלא קושית תוס' דשם מיירי שבדק ואז אי לא מצא אינו עובר או י"ל דס"ל לטור דעל חמץ שאינו ידוע כלל נמי עובר ואפי' בדק ואי קשה קושית תוס' י"ל דודאי תחלת תקנה לא הי' בשביל חמץ שאינו ידוע כיון שהוא ספק אי יש כאן חמץ כלל וא"ת כיון דהשתא איכא אינו עובר רק כשוגג כ"ז שלא מצא ומשו"ה פריך וכי משכח לי' ליבטליה ולק"מ קושית תוס' דאע"ג דלא משכח נמי עובר לכך תקנו דבודק תבטל כ"א דמשום הכי לא תקנו זה:

סעיף ג

אחר בדיקה מיד יבטלנו וכו' והנה הרמב"ם כתב על חמץ ידוע לא מהני ביטול, והקשו פוסקים מהא דאיתא בגמ' הבודק צריך שיבטל משום שמא ימצא גלוסקא יפה ופריך הגמרא וכי משכח ליה ליבטליה ולשטתו לא פריך הגמרא מידי דהא לא מהני ביטול בוודאי חמץ ונ"ל די"ל דרמב"ם ס"ל דאף על וודאי חמץ מהני ביטול, והא דכתב על וודאי חמץ לא מהני ביטול היינו שאין מקיים מצות עשה של תשביתו שעור מבתיכם או י"ל דרש"י ס"ל תשביתו היינו השבתה בלב ותוס' סב"ל דהיינו הפקר ולפ"ז י"ל דרמב"ם ס"ל דוודאי אם מפקיר אינו עובר דעכשיו אינו שלו והא דכתב דלא מהני ביטול היינו בלב דזה לא מהני בחמץ וודאי דשמא אינו מבטלו בלב שלם והשתא פריך שפיר הגמ' וכי משכח לי' ליבטלי' דהיינו שיפקיר אותו דמהני נמי על חמץ ידועה או י"ל דהא ק' לכאורה על הרמב' דהא דקי"ל דביטול מהני היא מתשביתו וע"כ קרא איירי בוודאי חמץ דהא כתב שאור וכו' וצ"ל דוודאי דין ביטול הוי קבלה ואסמכוהו אקרא ושפיר י"ל דקבלה לא היתה אלא על ספק רק קשה מנ"ל דילמא עיקר דין ביטול בא להורות לנו וצ"ל דקשה לרמב"ם קושית תוס' בד"ה מדאוריית' וכו' דתשביתו נפקא לן מאך חלק

שאז הוא לאחר זמן איסורו דהוא אחר ו' שעות האיך מצו לבטולי' כיון דעכשיו אינו שלו אלא ודאי דקרא אסמכתא בעלמא רק כל זה אי אמרינן לאחר זמן איסורו לא מהני ביטול משא"כ א"א דמהני ביטול אף לאחר זמן איסורו ושפי' צ"ל דקרא בא להורות לנו דין ביטול אפי' בחמץ ודאי והא"ל דגמרא פריך וכי משכח ליה ליבטלי' אף על חמץ וודאי דהמקשן סבר ביטול מהני אף לאחר זמן איסורו וע"כ צ"ל דקרא בא להורות לנו דין ביטול אף בוודאי חמץ כמש"ל ומשני הגמ' שמא ימצא לאחר זמן איסורו דאז לא מהני ביטול כיון שאינו שלו א"כ צ"ל דקרא רק אסמכתא בעלמא אבל דין ביטול היה קבלה ולפ"ז שפיר י"ל דהקבלה לא היה רק על ספק שאינו ידוע אבל חמץ ידוע צריך דוקא לבערו ולא מהני ביטול:

סימן תלה

משמע דאם נתחמץ לו איזה חמץ בפסח מברך בשעת ביעור, ואדמ"ו מסופק אם צריך לברך די"ל הברכה שעושה קודם פסח קאי אכל חמץ עד לאחר זמן וא"ל כיון דאותו חמץ שנתחמץ בפסח לא היה ברשותו בשעה שבירך א"כ לא קאי הברכה עלי' דהא רגילין לקנות פת אחר הברכה ובשעה שמבערו א"צ ברכה אחר אע"כ צ"ל דהברכה קאי גם אחמץ שלא היה ברשותו בשעה שבירך א"כ גם החמץ שנתחמץ נפטר באותה ברכה ודוק:

סימן תלו

ואם דעתו לחזור קודם הפסח צריך לבדוק וכו' זה דעת הרמב"ם דאמרינן בפסחי' דף ו' אמר רב המפרש והיוצא בשיירא קודם פסח ל' יום אין צריך לבער, תוך ל' יום צריך לבער אמר רבא הא דאמרת וכו' לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור אבל בדעתו לחזור אפילו קידם ר"ה זקוק לבער דחיישינן שמא יבא ע"פ בין השמשות ולא יהי' לו פנאי לבער ורש"י פירש דעתו לחזור תוך הפסח אבל אם דעתו לחזור קודם פסח אין זקוק לבער והירושל' כתב שנינן הכי ה"מ בדעתו לחזור א"צ לבער אבל אין דעתו לחזור זקוק לבער הקשה הר"ן בשלמא לשטת רש"י ז"ל י"ל הא דאמר בירושלמי בדעתו לחזור אין צריך לבער היינו בדעתו לחזור קודם פסח אבל אין דעתו לחזור קודם פסח רק תוך הפסח צריך לבער אפילו קודם למ"ד יום משא"כ לשיטת הרמב"ם דס"ל אפי' דעתו לחזור קודם פסח צריך לבער א"כ מאי דעתו לחזור דקאמר הירושל' דאין צריך לבער הא כל שדעתו לחזור בין קודם בין תוך פסח זקוק לבער והרב בעל מ"מ רוצה לתרץ דברי הרמב"ם

דאית' בירושלמי ובספק אבל בוודאי אפילו מראש השנה וכתב הר"ן ואין נראה לפי גמ' שלנו מדאמרינן אין זקוק לבער ולא אמרי' זקוק לבדוק ש"מ דאיירי אפי' בחמץ ידוע וא"כ י"ל הא דמפרש הרמב"ם אם דעתו לחזור קודם פסח זקוק לבער היינו בוודאי חמץ אבל בספק חמץ מודה הרמ"בם לרש"י אם דעתו לחזור קודם פסח א"צ לבדוק וא"כ נוכל לפרש הירושלמי לשטת הרמב"ם כמש"ל לשטת רש"י אבל אדמ"ו אמר דז"א דהא דכתב הר"ן דגמ' איירי בוודאי חמץ היינו גם בוודאי חמץ אבל זה וודאי דגם בחמץ שאינו ידוע נמי איירי וא"כ גם לשיטת רמב"ם דמפ' דעתו לחזור קודם פסח זקוק לבער ע"כ גם בספק חמץ דינו הכי וא"כ ע"כ צ"ל דהירושלמי פליג אגמרא דידן וס"ל בד עתו לחזור מותר דלא חיישינן שמא לא יהי' לו פנאי לבער ובאין דעתו לחזור קודם פסח זקוק לבער ופליג אגמ' דידן בתרתי לפי גמרא דידן אם דעתו לחזור ק ודם פסח זקוק לבער דחיישינן שמא לא יהי' לו פנאי ובפירוש הירושלמי ליכא ה האי חששא ובאין דעתו לחזור עד אחר פסח לפי גמרא דידן א"צ לבער היינו משום דאין דעתו לחזור הוי כעין מפולת דאין זקוק לבער דהוי כמבואר ולפי' הירושלמי אפילו אין דעתו לחזור עד אחר פסח זקוק לבער צ"ל דלא הוי כמבואר וא"כ מקשה הר"ן שפיר דבירושלמי לא תשמע כרמב"ם וצ"ל דפליג אגמר' דידן משא"כ לשטת רש"י יש להשוות אהדדי כמש"ל דעתו לחזור דהיינו קודם פסח יש לדקדק לפי זה כיון דלפי גמרא שלנו אין חילוק בין לספק חמץ לוודאי חמץ ה"ל לש"ע לאשמועינן האי דינא גם גבי וודאי חמץ י"ל דס"ל להרמב"ם כמ"ש הרשב"א דגמ' דידן לא מיירי בוודאי חמץ כלל רק בספק חמץ כמו הירושלמי ולישנא זקוק לבער לאו דווקא אבל וודאי חמץ בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור זקוק לבער ולפ"ז יש לתמוה על המג"א סק"ב שכתב אבל אם יש שם חמץ ידוע זקוק לבער קודם פסח היינו גם לשטת רמב"ם וזה אין לו שחר כלל בשלמא לפי הירושלמי דמתיר בדעתו לחזור קודם פסח דלא חיישינן לשמא לא יהי' לו פנאי ע"ז קאמר הירושלמי דוקא בספק אבל לא בוודאי דהוי לי' ס"ס ספק אם הי' שם חמץ ספק לא הי' ואת"ל הי' שם חמץ שמא יבא לביתו ויבערו קודם פסח אבל וודאי חמץ דליכא אלא חד ספיקא חיישינן שמא לא יהי' לו פנאי לבערו משא"כ לגמר' דידן וכמו שפסק הרמב"ם והמחבר אם דעתו לחזור קודם פסח אסור אפי' בספק דחיישינין שמא לא יהי' לו פנאי לבער ובאין דעתו לחזור עד אחר פסח א"צ לבדוק וע"כ הא דכתב המג"א החמץ ידוע צריך לבדוק קודם שיצא היינו אאין דעתו לחזור עד אחר הפסח קשה הא לפי גמרי שלנו באין דעתו לחזור עד אחר הפסח הוי כמבואר וא"צ לבער כמו חמץ שנפלה עליו מפולת א"כ מא איכא בין ספק חמץ לוודאי חמץ כיון שהוא כמבוער וצ"ל דהמג"א כתב דין זה אדעתו לחזור קודם פסח היינו אפילו

לשטת רש"י דהא לשיטתו לא פליגי הירושלמי אגמ' דידן דדעתו לחזור פירש קודם פסח וכמש"ל וגם גמר' דידן מיירי בספק חמץ כמש"ל בשם הרשב"א וא"כ בוודאי חמץ אפילו דעתו לחזור קודם פסח זקוק לבער לכ"ע ומפ' לשיטת רש"י וק"ל:

כתב הט"ז דא"צ ביטול אלא כשיגיע פסח יבטלנו והמג"א צריך שיבטל לילה קודם יציאתו ואדמ"ו נר"ו הסכים לדברי ט"ז דלא שייך הכא דלמא פשע דעכ"פ צריך לבטל חמץ שעמו בדרך וק"ל:

כתב מג"א ס"ק ז' אין צריך לבדוק אבל חמץ ידוע צריך לבער ולאדמ"ו נראה דהכי גבי אוצר אפילו וודאי חמץ א"צ לבער דהא הוי כחמץ שנפלה עליו מפולת אלא דשאני הכי כיון שהניח עליו בתחלה אוצר בידים הוי כמטמין בידים רק כ"ז תוך ל' יום דחל עליו חובת ביעור אבל קודם ל' לא הוי כמטמין בידים ולפ"ז מתורץ הא דנקט הגמ' בלשנא דיוצא בשיירא זקוק לבער דמשמע דאיירי בוודאי חמץ י"ל כיון דנקט גבי אוצר דמיירי אפילו בוודאי חמץ נקט נמי גבי יוצא בשיירא ולפ"ז אין אנו צריכין לדחוק כמ"ש הרמ"א ואוצר חטים שיש חטים מחומצים בבור כמ"ש מג"א סק"ח ע"ש אלא גבי אוצר ליכא דינא דירושלמי כלום ה וכמ"ש וק"ל:

כתב מג"א ס"ק י"א צריך לבדוק דכשיבא פסח לאו ברשותי' קאי דליבטלי' וכשרואהו עובר עליו. וצ"ע דגמרא דידן קאי אחמץ ידוע וכו' ולפמ"ש ניחא דגמרא דידן מיירי בשניהם בין ספק בין וודאי ולק"מ דרש"י בא לפרש אספק חמץ:

סימן תלז

סעיף א

המשכיר בית לחבירו לצורך י"ד וכ"ו ע"ש ועיין ב"ח שר"ל דלפי המסקנא שהכל תלוי במסירת המפתח אין נפקות' בין המשכיר בי"ג או בי"ד ואאמ"ו דאין זה מוכרח אם הפי' הוא דמשכיר בי"ג לצורך י"ד י"ל דווקא במשכיר בי"ג לצורך י"ד אם המפתח ביד השוכר על השוכר לבדוק אבל אם משכיר בי"ד אפילו המפתח ביד השוכר על המשכיר לבדוק כיון דמאתמול בשעת הבדיקה היה על המשכיר לבדוק אפילו הי' המפתח ביד השוכר דלא הוי אלא כמפקיד מפתח ביד אחר דאתמול לא היה משכיר לו הבית משא"כ אם הפירוש הוא דמשכיר לצורך י"ד ואפ"ה קפשיט הגמ' דהכל תלוי במסירת מפתח אף דאתמול בשעת בדיקה היה על המשכיר לבדוק כיון דהשתא המפתח ביד השוכר על השוכר לבדוק ומ"ש ר"י ואף תוס' שכתבו ברישׁ פסחים דף ז' ד"ה על המשכיר לבדוק וכו' להא בעי דווקא היכא שהשכירו ב"יד וכו' ע"ש ואאמ"ו דמתו' שם אין הכרע די"ל

גם תוס' סב"ל כן וה"פ אין לפרש הטעם וכו' דא"כ אמאי נקט י"ד אפי' בי"ג נמי יתחייב המשכיר מה"ט לבדוק וכו' פי' מאי ארי' דנקט לצורך י"ד אפילו השכיר לצורך י"ג נמי יתחייב המשכיר לבדוק מה"ט דחמץ דידיה הוא לכך מפרשי' וכו' ע"ש דברי תוס' ודוק:

סעיף ב

השוכר בית מחבירו בי"ד ואינו יודע אם הוא בדוק וכו' ז"ל הרא"ש בעי' מיניה רנב"י המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או לא ולא אפשטא הך איבעי' וירא' שיכול לבטל והוי ספיקא דרבנן ולקולא ומתוך דברי ר"י משמע אפי' אם הוא בחזקת בדוק אם הוא בעיר צריך לשואלו מקשים עליו הא דכתב מדברי ר"ו משמע הלא גמ' ארוכה הוא דקאמר התם ומאי נ"מ לישיילי' ומשני דליתא בעיר משמע אבל אם הוא בעיר צריך לישיילי' ואאמ"ו לתרץ דהנה יש לדקדק בדברי המתרץ דקאמר תניתו' הכל נאמנים על ביעיר חמץ דקסבר הכל חבירים אצל בדיקת חמץ הא כיון דאבעי' לי אי חזקתו בדוק אי לא אע"ג דליתא בעיר ומאיזה טעם יהי' בחזקת בדוק אע"כ משום דהכל חבירי' אצל בדיקת חמץ וא"כ מאי קאמר תניתו' וכו' דקסבר הכל חבירי' וכו' דאין בו חידוש אע"כ צ"ל דבעי לאו משום דהכל חבירים אצל בדיקת חמץ אסיק אדעתי' להיות חזקתו בדוק אלא דחזקתו בדוק משום דאי לא בדוק היה מודיע לשוכר שיבדוק להכי פריך ונשאלה פירש שמא המשכיר סמוך שישאל לו השוכר אי בדוק אי לא וא"כ אמאי יהי' חזקתו בדוק ומתרץ דליתא למשכיר דנשייליה וא"כ כיון דאינו בעיר ואין השוכר יכול לשואלו ודאי אי לא היה בדוק היה מודיע לו שיבדוק וא"כ לפי המסקנ' דקאמר טעמ' דחזקתו בדוק משום דהכל חבירי' אצל בדיקת חמץ ה"א אפי' אם הוא בעיר א"צ לשיילי' רק ע"ז קשה קושיית תוס' ד"ה לאו משום תימא מאי ס"ד דאי בחזקתו בדוק א"כ מאי צריך לאמירה דהני כלל וצ"ל כתרוץ ר"י דמיירי כגון שב"ה בעיר וכו' ע"ש דברי תוס' וא"כ מוכח היכא דליכא עדות אשה או קטן אם הוא בעיר צריך לשיילי' וכתב הרא"ש שפיר מתוך דברי הר"י משמע וכו' וק"ל:

סעיף ג

המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק וכו' זה לשון תוס' בפסחים דף ז' ע"ב ד"ה המשכיר נראה לרשב"א דבי"ג איירי דאי בי"ד על המשכיר לבדוק עכ"ל יש להסתפק בדברי התוס' דכתבו אם הוא בי"ד על המשכיר לבדוק פירש בשלמא בי"ג כיון דאין דרך לבדוק בי"ג א"כ בזה י"ל ניחא לי' למעבד מצוה משום דמסתמא סבר השוכר אף דאמר לי המשכיר שהוא בדוק מ"מ פטומי מילי דעלמא נינהי אבל בי"ד כיון דכל אדם מישראל מחוייב לבדוק מאתמול א"כ וודאי השוכר סמך עליו בתחלה ויהי' תנאי

גמור ולא אמרינן בזה ניחא ליה לאדם למעבד מצוה והא שכתבו התוס' שבי"ג איירי דאי בי"ד על משכיר לבדוק פי' דרצונו לתרץ לשון הגמ' דקתני לישנ' בחזקת בדוק פשיטא אם הוא בי"ד, ע"כ מן הסתמא שכרו בחזקת בדוק לכך פי' בי"ג איירי ולכך נקט בחזקת בדוק כי מסתמא בחזקת שאינו בדוק אבל האי האיבעי' קאי נמי אמשכיר בי"ד וע"ז מתרץ ניחא ליה לאינש למעבד מצות ואפי' בי"ד נמי אמרי' ניחא ליה וכו':

סימן תלט

ט' ציבורים של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ונטל ולא ידענו אם נטל חמץ או מצה ונכנס לבית בדוק צריך לחזור ולבדוק בדין זה מחולקין תוס' והרמב"ם התוס' סוברים דדוקא בלא ביטול איירי שכתבו בפס' דף ט' ע"ב ד"ה היינו ט' חניות לפ' מ"ש רש"י דאיירי לענין בדיקה והכא הוי ספיקא דרבנן ולקולא ע"ש א"כ משמע מדבריהם היכא דביטול א"צ לבדוק דהוי ספיקא דרבנן ולקולא וכן פסק הטור אבל הרמב"ם סבר אפילו אם ביטול צריך לחזור ולבדוק ומפרשים טעמא משום דכל הבדיקה תקנו חכמים על ספק א"כ בזה לא שייך ספיקא דרבנן ולקולא והנה יש לדקדק בדברי תוס' דקאמרי דהוי ספיק' דרבנן ולקולא ותלינן דודאי מצה הוא אתחזק איסורא דהא הכא אתחזק חמץ כמו מצה והוי כמו גבינה של עכו"ם שנתערבה בגבינה של היתר חד בחד אסור כיון דאתחזק איסורא לא אמרינן ספיקא דרבנן ולקולא י"ל דבשלמא התם אתחזק איסור כמו היתר והוי ספק אסור משא"כ הכא כיון דכבר בדק הבית כדינא ויש לבית חזקת בדוק א"כ אף דאמרינן אוקי חזקה דמצה בהדי איסור דחמץ הוי לי' לבית חזקתו בדוק ועוי"ל בשלמא התם גבי גבינה הספק הוא אי הגבינה עצמה מותרת או לא בזה לא אמרינן דהוי ספיקא דרבנן ולקולא כיון דאתחזק איסורא משא"כ הכא דאין הספק אם הוא מותר לאכול אלא הספק הוא אם צריך לבדוק וכל עצמו של בדיקה הוא שמא יבוא לאכלו שפיר י"ל ספיקא דרבנן ולקולא דהוי ספק יותר דאף אם הוא חמץ וימצא אותו שמא לא יבא לאכלה וק"ל:

סעיף ג

צבור אחד של חמץ ואחד של מצה ולפניהם ב' בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק וכו' והוא מה דאמרינן בפסחים דף ט' ע"ב ב' ציבורים וכו' היינו ב' קופות אחד של חולין וכו' וכתבו תוס' ד"ה היינו ב' קופות וכו' הך סוגי' דמדמה בדיקת חמץ לב' קופות לא מוקי כר"ל דהא מוקי הך סוגיא דב' קופות כשרבו חולין על תרומה אלא כר"י דלא בעי התם רבו וכו' והנה יש לדקדק לשיטת רשב"א דאפי' לר"י בעי עכ"פ חד בחד א"כ היכי

מדמה בדיקת חמץ לב' קופות וי"ל דאין הספק אלא בבדיקה ולא לאכול גוף האיסור קל טפי אף דליכא חד בחד אמרינן שאני אומר יש להקשות כיון דאמרינן שאני אומר א"כ לעיל בסעי' ט' מ"ט לא אמרי' שאני אומר דהכא משום דאיכא עוד בית אחד שאינו בדוק לא מעלה ולא מוריד לענין זה וכן פסק המחב' בי"ד סימן קי"ד ס"א ב' קדירות וכו' וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת וכו' בשלמ' לשיטת תוס' וטור דאמרו לעיל בס"א מיירי בלא בטלו דהוי איסור דאורייתא ובאיסור דאורייתא לא אמרי' שאני אומר אבל הכא מיירי כשביטל משא"כ לשיטת הרמב"ם דב"א נמי איירי כשביטל קשה נימא שאני אומר ותירץ אדמ"ו נר"ו דלעיל מיירי דיש לחמץ ולמצה תואר אחד ואין סימן בלחם עצמו אם הוא חמץ או מצה אלא במקומו שמונח שם נודע שאחד חמץ וא' מצה וה"ל קבוע וא"כ כיון דאם ימצא בפסח ובא לשאול אם הוא מותר לאכול או לא יהא אסור דבזה לא אמרינן שאני אומר דהוי איסור דאורייי' וא"כ כיון שיש בספק זה איסור דאורייי' ג"כ לענין בדיקה לא אמרינן שאני אומר וכו' דהא נרא' כתרי דסתרו אהדדי משא"כ הכא מיירי שהחמץ ניכר בתוארו וא"כ אף אם ימצא בפסח יהא ניכר אם הוא חמץ או מצה וא"כ אינו נכנס בגדר ספק איסור דאורייתא כלל שפיר אמרינן שאני אומר וכו':

וכן ב' בתים בדוקים וצבור אחד של חמץ ובא עכבר ונטל ואינו יודע לאיזה נכנס וכו' שפיר אמרינן שאני אומר דין זה הוא בפסחים שם צבור א' של חמץ וא' של מצה ולפניה' בי בתים בדוקים היינו ב' שבילים וכו' ע"ש יש להקשות דהש"ס תחלק שם בין באי' לשאול בזא"ז או בב"א ורמב"ם סתם דבריו משמע אפילו באים בבת א' א"צ לבדוק ותירץ אדמ"ו דהנה יש לדקדק בגמ' למה לא נקט ב' בתים בדוקים ולפניה' שני ככרות אחד חמץ וח' מצה ובאו ב' עכברים א' שקל חמץ וא' שקל מצה ולא ידעינן להי עייל האי דחמץ והיינו ב' שבילים והוי דומה ממש לשני שבילים וב' בני אדם אע"כ צ"ל דזה אין צורך לאשמעינן דהוי דינא דב' שבילים עצמו ויש לחלק בין באים לשאול בב"א או בזא"ז אלא דבא לאשמעינן היכא דאיכא רק עכבר אחד אפילו באים לשאול בב"א א"צ לבדוק דבשלמא היכא דאיכא ב' עכברים לגבי ב' בתים כיון דעכ"פ עייל לתוך הבית הוי כמו אדם אחד בשביל א' רק דלא ידעינן אם הוא חמץ או מצה ושם נמי לא ידעינן אי הוי בשביל טמא או לא בזה יש לחלק בין באים לשאול בבת א' לזא"ז אבל היכא דהוי ספק אם נכנס עכבר כלל לתוך הבית קיל טפי דאפילו באים לשאול בב"א נמי א"צ לבדוק וה"פ בגמ' ב' בתים בדוקים וכו' היינו ב' שבילים כלומר התם דוקא בבאים לשאול בזא"ז אבל הכא אפילו בב"א א"צ לבדוק דקיל טפי כיון דאיכא ספיקא אי אזיל כלל לתוך

הבית וכן מצאנו כמה פעמי' בש"ך לי"ד דספק אי עייל קיל טפי משאר ספיקות ולפ"ז פסקו רמב"ם והמחבר שפיר:

וי"א דה"מ כשהי' קשורים ביחד וכו' מג"א סק"ד אבל בהניח ט' ומצא יוד צריך לבדוק אחר כולם ואאמ"ו מגמ' משמע שמסופקי' בדבר א"כ הכא הוי ספיקא דרבנן ולקולא דאמרי' בגמ' דביצה דף יוד ע"ב זימן שנים ומצא שלשה אסורים ממ"נ דאי אחרינא נינהו הא אחרינא נינהו ואי לא הא איכא חד דמעורב בהו וא"כ משמע שמסופק בדבר והמג"א סימן תצ"ו ס"ק יו"ד רצה לומר דדוקא גבי גוזלות מסתפק כיון דעשוין לדדות ואין זה מוכיח וק"ל:

סימן תמ

אפילו אם אינו חייב באחריותו בדין שידע שהעכו"ם אנס וכו' וזהו לדעת הרמב"ם וכתב הרב המגיד דהוא מפרש דהא דאמר רבא לבני מחוזא בעירו חמירה דבני חילא כיון דאלו מגנבה וכו' והינו שלא מדין אלא באונס פי' מדנקט בלישנא חמירא דבני חילא אונסי' ואלם משמע יש להקשו' למה לא מביא ראי' לדעת רמב"ם מהא דאמרינן הפקעתו והלואתו מותר ואין כאן משו' גזל גוי' וא"כ אם חמצו של גוי באחריות ישראל למה יעבור בב"י וב"ימ והא אפי' אם יגנב אם אינו רוצה לשלם לו כלום פטור א"כ מאי מהני אחריות עלי'. אע"כ צ"ל אע"פ שמן הדין א"צ לשלם לו כלום כיון שהגוי כופו לשלם לו עומד ברשות ישראל לעבור עליו בב"י כמו שפסק הרמב' והיא ראי' יותר מוכרח' ממ"ש הרב המגיד. ותירץ אדמ"ו דהא עוד יש להקשות הא דכ' רחמנ' מיעט לדין שומרי' שאינו נוהג בגוי הא הלואתו והפקאתו מותר ואף אם יש לו דין שומרים וחייב לו ישראל בתורת שומר אין הגוי יכול לילך עמו לדין וצ"ל דיש לחלק בשלמא הלואתו ממון כיון דמלוה להוצאה ניתנה ובהתר בא לידו ע"מ שיוציאה מש"ה מותר אבל שאר דיני שמירה כיון דבאיסור בא לידו שלא ניתן להוצאה יש בו משום גזל ומחוייב לשלם דבר ת' משום הכי אצטריך לאשמועינן שאין דין שומרים לעכו"ם ולפ"ז ה"ה אם הפקיד גוי חמצו לישראל ברשות ישראל קאי לעבור עליו בב"י וב"ימ כיון שמד"ת חייב לשלם ואין ראיה כלל לדעת הרמב"ם וק"ל:

כתב מג"א ס"ק א' ואם ישראל הפקיד חמצו ביד עכו"ם אחר וכו' ר"ל כיון שהישראל מחלק שמירתו עיין ח"מ בדין שומר שמסר לשומר וא"ל דרגיל להפקיד אצל הגוי השני דאל"כ יכול לומר את מהימנת ליה וכו' ר"ל כיון שהגוי מסלק שמירתו מהחמץ ונותנו לגוי שני שוב אין הנכרי הראשון יכול להוציאו כלום בשאינו רגיל להפקיד אצלו מאי

איכא למימר את מהימנת לי' וכו' וכמ"ש המג"א ובכ"מ שהוא הישראל חייב לבערו ואם עבר ולא ביערו אסור אחר פסח ואם בא גוי לאחר פסח אומר לו הרי שלך לפניך וכו' ואא"מו דשני דברים אלו אין להם שחר כלל דהא אמר שאחר הפסח אסור ואמ' אם בא נכרי אחר פסח אומר הרי ש"ל דהא טעמא דאסור אחר פסח משום קנסא ואם יכול לומר לגוי הרי ש"ל מאי קנסא קניס ליה:

סעיף ד

ישראל שהפקיד אצל ישראל וכו' עובר עליו אף המפקיד עיין בב"י שמביא דעות שונות לענין שיעבור התפקיד אבל הנפקד לכ"ע עובר יש להקשות מהא דאתמר בפסחי' דף י"ג ע"א מעשה באדם אחד שהפקיד דסקיא מליאה חמץ אצל יוחנן חקוקאה ונקבוה העכברים והיה החמץ מבצבץ ויוצא ובא לפני ר' שעה ראשונ' א"ל וכו' חמישית א"ל צא ומוכרה וכו' כמאן אזלא הא שמעתת' כרשב"ג דתנן המפקיד פירות אפילו הם אבודי' אל יגע בהם רשב"ג אומר מוכרן בב"ד מפני שהוא כמשיב אבידה ואי אמרינן שהנפקד עובר בב"י ובי"מ ק' דלמא לעולם אתי' כרבנן והא דאמרו רבנן אל יגע בהן היינו פירות היכא דליכא חשש איסור משא"כ חמץ דאם לא ימכור יעבור בבל"י וב"ימ אפילו רבנן מודי דמוכר' דב"ד ותירץ אדמ"ו דהא דאמרי' דהנפקד עובר היינו היכא שמודיעו שהוא חמץ וא"כ סומך המפקיד שהנפקד יבערו ואם לא ביער הנפקד עובר בב"י. אבל אם לא הודיע המפקיד לנפקד שהוא חמץ א"כ בוודאי המפקיד מוכר החמץ בכל מקום שהוא ולא חל עליו חיבת ביעור כלל וא"כ אף אם לא מכרו המפקיד אין הנפקד עובר דאין לך אונס גדול מזה וא"כ התם גבי יוחנן מקיקאה דקאמר שהעכברים נקבוה והיה חמץ מבצבץ ויוצא משמע שלא ידע מתחלה שהוא חמץ וא"כ בודאי שהמפקיד ימכור החמץ בכל מ"ש ולא חל עליו חובת ביעור כלל ואפ"ה אמר ר' שימכו' ע"כ ס"ל כרשב"ג ולא כרבנן וק"ל:.

סימן תמא

סעיף א

ומשכנו בידו וכו' כתב מג"א סק"ט אבל אי לא משכנו בידו וכו' ע"ש ואא"מו הטעם שצריך משכון בידו דאי לא היה משכון ביד גוי אסור משום דקי"ל הפקעתו והלוואתו מותר ואין בו משום גזל גוי וא"כ אם אין המשכון ביד גוי אפילו אין אחריות ישראל עליו היה אסור משום דשרי להפקיע הלוואתו וא"כ לא נעשה משכון כלל להיות ברשות גוי למפרע משא"כ אם המשכון ביד גוי דל"ל הכי הוי ברשות גוי למפרע ומותר:

סימן תמב

סעיף א

תערובת חמץ עוברים עליו בב"י ונ"ל שזהו לשון הרמב"ם מהל' חמץ ומצה ופי' הטור דס"ל לרמב"ם כר"א והא דכתב הרמב"ם דעוברים בב"י וב"ימ היינו אע"ג דלית בהו כזית בכדי אכ"פ הקשה ב"י הא אפכא שמעינן לי' מפר"ב אין חייבין כרת אלא על עצמו של חמץ אבל על תערובת חמץ כגון כותח הבבלי לוקה ואין בו כרת במד"א שאכל כזית בכדי אכילת ג' ביצים הוא שלוקה מן התורה אבל אם התערובת כזית בכא"פ אעפ"י שאסור לאכלו אם אכל אינו לוקה וצ"ל דהיינו ממש כחכמים ומתוך קושית' פירש הרב המגיד דהרמב"ם ס"ל כחכמים ומיירי דאיכא כזית בכא"פ אפילו קשטר לי' משטר והכא סמך אהא דמחלק לעיל בפ"א בין דליכא כזית בכא"פ להיכא דאיכא ואי ליכא כזית בכא"פ מעורב אפילו ר"א מודה דאינו עובר ואי איכא אפילו אי קשטיר לי' משטר אפי' רבנן מודו דעובר כי פליגי רבנן ור"א היכי דליכא כזית בכא"פ כי שטר לי' משטר ואין דרכו למיכל בעיני' רק ע"י טיבול ואכל איהו בעיני' ואיכא כזית בכא"פ לרבנן דל"ל דרשא דכל מחמצת לא תאכלי אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם ור"א דא"ל דרש' דכל מחמצת ס"ל דאצל חמץ לא אמרינן בטל' דעתו אצל כל אדם ולפ"ז אי איכא כזית בכא"פ כי קאכיל לי' ע"י טיבול לא אצטריך רמב"ם לאשמועינן דלוקה דזה נלמוד משאר איסורים שכתב בפט"ו מהל' מ"א אלא הכא מיירי בכותח דאכל לי' כדרכו ע"י טיבול ליכא כזית בכא"פ ואי אכיל ליה בעיני' איכא כזית בכא"פ וז"ל בד"א שאכל כזית חמץ בתוך התערובות בכא"פ משמע דאכיל לי' בעיני' ולא ע"י טיבול מדלא נקט בד"א שיש כזית בכא"פ משמע דעיקר דינא דרמב"ם קאי בענין דצריך למיכל בהדי דקשריף כזית בכא"פ א"כ לענין אכילה נחית הרמב"ם לשיעורא לחלק כמ"ש משא"כ לעבור על ב"י לא אצטריך לחלק כיון דכל כותח אי' בי' כזית בכא"פ אי אכיל לי' בעיניה א"כ כיון שיכול לבוא לידי מלקות עובר עליו בב"י אבל הר"י מפרש דהרמב"ם ס"ל הכא לענין ב"י אפילו ליכא כזית בכאכ"פ עובר עליו ויש לחלק בין אכילה לשהי' בשלמא לענין אכילה כיון שהפסיק בכא"פ באכילתו לא מקרי אכילה שיחייב עלי' מלקות משא"כ לענין שהי' אף שהוא מעורב בין כמה זיתים מ"מ הכזית שם במקומו עוד וק"ל:

כתב מג"א סק"א אם נתערב מין במינו כגון קמח בקמח אם נתבטל ברוב אינו ת"ע עיין שם ויש להקשות דהרמב"ם ס"ל בפט"ו מהלמ"א דטעם כעיקר דאורייתא דוקא היכא דאיכא כזית בכא"פ אבל אי ליכא כזית בכא"פ ט"כ לאו דאורייתא וא"כ קשה מ"ש מין במינו ממין בשאינו מינו דהוא ג"כ ביתר מכא"פ ותירץ אדמ"ו דהא דכתב הרמב"ם דיש

לחלק בין אכילה לשהי' היינו דאיכא כזית בכא"פ אלא דאי אכיל לי' ע"י טיבול ליכא כזית בכא"פ ולענין אכילה לא מחייב להרמב"ם עד דאיכא כזית בכא"פ אפילו אי אכיל ליה ע"י טיבול דפסק כחכמים ואין להקשו' א"כ גם כרת ליחייב דהא הוי כמו בעין ונ"ל דעיקר דינא דלהרמב' טעכ"ד דילפינן ממשרת ענבים דנזיר והא גבי נזיר ליכא כרת כלל רק מלקות א"כ לא מצינו בכל התורה שיחייב כרת אטעם כעיקר האיסור לכך לא תחייב הרמב"ם אתערובות רק מלקות אפילו איכא כזית בכא"פ כמ"ש וק"ל ועי"ל דאית' בגמרא דביצה נבילה בטילה בשחוטה וקאמר דוקא לטומאת מגע אבל לטומאת משא כיון דעכ"פ הוא נושא לטומאה טומאת משא לא הלך וקאמר בגמ' דבכורות דוקא אי אמרינן חוזר וניעור וא"כ הוי טומאה במקומה אבל אי לא אמרי' חוזר וניעור כבר נתבטל איסור ונעשה כולו היתר ואפילו במשא לא תטמא וא"כ ה"ה לענין ב"י אי אמרינן דחוזר וניעור אף שנתבטל לענין אכילה מ"מ כיון שנתערב האיסור אמרינן חוזר וניעור א"כ לעבור על ב"י אמרינן כיון דעכ"פ כזית חמץ יש בביתו עובר עליו אבל אי לא אמרי' חוזר וניעור הוי כולו היתר ב"י וב"י נמי לא אמרינן והא קיי"ל גבי מין בשאינו מינו אמרינן מדאוריי' חוזר וניעור אבל במין במינו לא אמרינן חוזר וניעור א"כ נעשה כולו היתר לענין ב"י ובזה צדקו דברי מג"א שכתב מין במינו אינו עובר עליו משום דלא אמרינן חוזר וניעור א"כ נעשה כולו היתר לענין ב"י משא"כ מין בשאינו מינו כיון דחוזר וניעור הוי לענין ב"י כאלו בעיניה דמ"מ החמץ ברשותו:

כתב הטור ור"א פסק כחכמים וכתב דוקא שאין בתערובות טעם חמץ כגון אלו שאין נותנין אלא לקיוהא בעלמא אבל אי יש בו טעם חמץ חייבי' עליו דטעם כעיקר דאו' ואין בה כזית בכא"פ מיירי אבל יש בו כזית בכא"פ חייבים עליו ומשמע מדברי הטור אפילו ליכא כזית בכא"פ אם נותן החמץ טעם גמור חייב וצ"ל דס"ל לטור כשיטת ר"ת דטעם כעיקר דאוריית' היינו כזית בכא"פ ע"ש בב"י שרוצה לדחוק ליישב הטור, ונ"ל דע"ל כיון שאינו נותן טעם מ"מ יעבור בב"י דהא לא שייך בי' טע"כ ומ"ש מין במינו בטל ברוב ותירץ אדמ"ו נ"י דהנה ההבדל שיש בין טעם גמור לקיוהא בעלמא הוא זה כשנותן טעם גמור גם ההיתר נתהפך לאיסור דטעם האיסור מבטל לטעם ההיתר וכשנותן שם לקיוהא בעלמא היינו שאין טעם ההיתר נתחלף לאיסור אלא שטעם היתר עומד בפ"ע וטעם איסור בפ"ע א"כ אף שאינו נותן טעם גמור להתחליף היתר להיות איסור, מ"מ עובר משום חמץ המעורב בו שטעמו עומד בפ"ע בתוקפו ולפ"ז י"ל הא דאמר ודוקא דליכא כזית בכא"פ היינו ע"י טיבול ליכא כזית בכדי א"פ אבל אי אכיל ליה בעיניה איכא כזית בכא"פ אלא דבטלה דעתו אצל כל אדם וע"ז קאמר דוקא שאינו אלא לקיוהא

בעלמא וא"כ אינו חייב עד שיאכל ב' הזיתים כולם דבלא"ה לא אכיל שיעור דמחייב עליו אבל אם יש בו טעם חמץ גמור א"כ נתחייב אפילו על כזית אחד בתערובות דבזה לא שייך לא בטלה וכו' דזית אחד דרכו לאכול בב"א אבל כי ליכא זית בכא"פ אפילו אכיל לי' בעיניה אף שנותן בו החמץ טעם גמור אינו חייב עליו דס"ל טעם כעיקר לאו דאוריית' אלא בדאיכא זית בכא"פ וכשיטת ר"ח כהן:

שם במג"א ודעת הטור וצ"ל דהאי דשאור ישרף היינו ביו"ט דאי אפשר לאפותה וכו' מקשים העולם מ"ש שריפ' מאפיה הא זה הבערה שלא לצורך. כמו אפי' ותי' אד"מו דאיתא בתוס' ריש פסחים אור לי"ד ונראה לרשב"א דאפי' לטעם האחרון אמרינן וכו' והכא יש לדקדק דבריהם הא דנקטו מברייתא ולא ממתניתן שאור ישרף והאוכלו בארבעים ויש לתרץ דהנה נוכל לפרש דאמר ישרף היינא ביו"ט כמ"ש המ"א רק ע"ז קשה קושית העולם הא הוי הבערה שלא לצורך וא"א אין ביעור חמץ אלא שריפה לק"מ דקיי"ל כל הנשרפין אפרן מותר א"כ לא הוי הבערה שלא לצורך דהא יכול ליהנות מאפרה ואף שמדברי תוס' בפסחים דף ה' ע"א ד"ה ואמ' כל מלאכה וכו' ע"ש משמע כל שאינו יכול להינות מתנו תמיד בשעת הבערה לא מקרי לצורך א"כ צריך צורך גמור לפ"ז מדס"ד התם דלא אמרי' מתוך שהותר' לצורך הותרה נמי שלא לצורך א"כ צ"ל צורך גמור אבל זה לא הוי צורך גמור משא"כ לדידן דקי"ל מתוך שהותר' וכו' וא"כ א"צ רק צורך קצת וזהו וי אי כשיכול להינות מאפרה מקרי צורך קצת אבל אפיה הוי שלא לצורך כלל ואסור לפ"ז לק"מ על תוס' דמתניתן לא מוכח מידי דר"מ היא וס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה ואפרן מותר וא"כ יש לפרש המתניתן כמ"ש המג"א אבל ברייתא ר"י היא דס"ל דחמץ מן הנקברים שאפרן אסור וא"כ ע"כ לא מיירי בי"ט דאל"כ הוו לי' הבערה שלא לצורך והא דקאמר ר"א ישרוף היינו בחול דצריך לבער ומוכח שפי' שהחמירו חכמים, וא"כ לפי דברינו הקושיי' מברייתא על הטור במ"ע דאין לומר כתירוץ המג"א דהא ברייתא ר"י והוי הבערה שלא לצורך וכמ"ש ותירץ אדמ"ו דהרא"ש כתב בפ' א"ע וז"ל בפסח וכי' והשתא להך טעמא דמפרש לעיל בריש מכילתין דמה שצריך לבער החמץ מן הבית ולא סגי לי' בביטול משום דחמץ לא בדילי מיני' אינשי ואסור להשהות בבית כל הני דמתניתן ואף לפי' ר"ת דא"ע על ב"י וב"ימ דחיישינן דלמא אתי למיכל מיני' אבל לאידך טעמא דמפרשים משום שהחמירה תורה לעבור על ב"י וב"י היכא דלא בטלו החמירו חז"ל לבדוק ולהוציא מן הבית אעפ"י שבטל והי' מותר כל אלו להשהות בבית עכ"ל הרא"ש נראה מדי הרא"ש דל"ל לא פלוג רבנן מדכתב האי טעמא דצריך לבער משום ב"י היכא דלא בטלו וא"כ היכא דליכא ב"י א"צ לבער א"כ

גם לטור ס"ל כן דלא אמרי' לא פלוג רבנן וטור ס"ל טעמא דלמא אתי למיכל מיני' וא"כ י"ל דס"ל להטור דוקא היכא דאיכא חשש באורייתא באכילתו בפסח חיישי חז"ל דלמא אתי למיכל מיני' אבל היכא דליכא רק איסור דרבנן ליכא חשש כלל דלמא אתי למיכל מיניה ולפ"ז גם מהברייתא לק"מ על הטור דקתני התם שאור ישרף והאוכלו בארבעים א"כ ס"ל לר"מ דחמץ נוקשה אסור מדאורייתא ושפיר צריך לבער ולשרוף דלמא אתי למיכל מיניה ובמתניתן דקתני האוכלו פטור י"ל כמ"ש המג"א ולק"מ על הטור והגאון מהור"ר שמואל קראקווער ז"ל ר"ל דברי הטור דאיתא בשלהי פ"ק דחולין אבעי' להו האומר הרי עלי לחמי תודה והביא שיאור מהו ספיקא דרבנן הוא או דלמא ברי' בפני עצמה הוא ע"ש והנה לפום רהיטא י"ל מאי קמבעי' להו לפשוט דע"כ הוי חמץ דאל"כ קשה הא דקתני שיאור ישרף וחייב לבער ואי לא הוי חמץ גמור אמאי חייב לבער אלא צ"ל דהיא גופא קמבעי' לי' אי חמץ אינו אסיר אלא מדרבנן וע"כ צ"ל דשאור הוי חמץ גמור והאבעי' לא נפשט וא"כ לענין חמץ אי צריך ביעור או לא הוי ספיקא דרבנן ולקולא משא"כ לענין שאור עצמו דהוא ספק דאוריי' או דרבנן הוי ספק דאו' ולחומרא לכך פירש לקמן דחייב בביעור ודוק:

סעיף ג

ויש מחמירים אם נראה מבחוץ מג"א סק"ה ולפ"ז מ"ש הרמ"א בסי' תמ"ז דבעינן שני חדשים צ"ל דמותר דכאן אין הטעם משום שכבר נתקשה אלא אפילו לא נתקשה נמי מותר דהוי כחמץ שנפלה עליו מפולת דהוי דהוי כמבוער תוך למ"ד יום כיון שחל עליו ביעור אסור לדבוק אבל אם אין נראה מבחוץ אפילו תוך למ"ד יום מותר שאין לך ביעור גדול מזה:

סעיף ה

אם העמיד גבינות וכו' מג"א סק"ב שנדחק לומר דס"ל לטור דדבר המעמיד לא בטיל מדאורייתא ונ"ל ליישב הטור דאיתא בהג"ה אשר"י פ"ק דע"ז אם נתן יין לתוך חביות שהיה שם שכר שעורים מותר דהוי נ"ט בר נ"ט דהשכר עצמו אינו עיקר חמץ רק השעורים או החטים נותנים טעם במים וחוזר השכר ונותן טעם בחביות ועדין הוא היתר והוי נ"ט ברנ"ט דהיתיר' וכל זה בשאר דברים משא"כ בדבר איסור לא שייך נ"ט בר נ"ט משום דהוי כמו איסור בעיני' ואיך שייך נ"ט בר נ"ט, וז"ל בטור דהוי כמו בעיני' י"ל דמיירי בדליכא ס' ואי לא הוי דבר המעמיד הי' מותר משום נ"ט בר נ"ט אבל מכח דבר המעמיד אסור דלא שייך ביה נ"ט בר נ"ט ואף דס"ל להטור דטע' כעיק' ביותר מכא"פ

לאו דאורייתא מ"מ היכא דנתערב בפחות מס' והוי דבר המעמיד אסור אפשר דס"ל לטור דהוי דאוריי':

סעיף ז

בצק שבסדקי עריבה וכו' מג"א ודוקא שיש בין הכל כזית וכו' ע"ש והנה הגאון חכם צבי בתשובתו מחולק אם שאר גדולי חקרי לב לענין איסורים דלאו מאכלות אסורות נינהו אי אמרינן חצי שיעור אסור מדאו' והגאון הנ"ל ר"ל דלא אמרינן חצי שיעור אלא באיסורי אכילה ולא בשאר איסורים. וזה כנגד הגמ' דשבת דהתם מוכח דאף בשאר איסורים אמרי' חצי שיעור אסור מדאו' דקאי התם לענין הוצאת שבת דח"ש אסור והא דמצריך הכא כזית לאו משום דצריך להיות כשיעור אבל פחות מכשיעור מותר אלא אפילו חצי שיעור אסור והכא כיון שהוא דבוק בכלי אי ליכא בין הכל כזית בטל במיעוטו לגבי כלי:

סימן תמג

ס"א.

חמץ משש שעות ולמעלה וכו' י"ל לשטת הרמב"ם דחמץ תו' שעות ולמעלה אסור בהנאה מדאוריי' מנ"ל זה הא לא כתיב לא יאכל חמץ אלא בתוך זמנו ואנן קי"ל כחזקי' דלא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה הוא במשמע א"כ מהני תרי לא תאכל אחרינא לא משמע איסור הנאה דבגמ' אמרי' תלתא קראי כתיבי' חד לפני זמנו וחד לתוך זמנו וחד לאחר זמנו נמצא מחד קרא דהוא לא יאכל דמשמע איסור הנאה הוא רק אתוך זמנו אבל אשאר זמנים דהיינו לפני זמנו ולאחר זמנו לא משמע איסור הנאה דלא כתב בהן לא יאכל אלא לא תאכל וכן ר"ל אגמ' דקאמ' בפסחים מכדי כולהו קראי פרכינהו ושנינהו מאי איכא בין חזקי' לר"א ומשני חילין שנשחטו בעזרה איכא בינייהו לישני חמץ משש שעות ולמעלה איכא בינייהו דלר"א אסור בהנאה ולחזקי' מותר וצריך לתרץ כיון דגלי קרא בתוך זמנו דליכא חילוק בין אכילה להנאה א"כ וודאי לא תאכל דכתיב מקוד' אקודם זמנו נמי משמע אפילו בהנאה:

ומיהו כל שעה ה' מותר בהנאה יש להקשו' מ"ש אכילה דגזור בי' רבנן דלמא אתי למטעי בשעות א"כ גם לענין הנאה ה"ל למגזר כן בשלמא אי אמרינן חמץ משש שעות ולמעלה אינו אסור אלא מדרבנן י"ל דהוי גזירה לגזירה אבל לפי שיטת הרמבם דהוי דאורייתא קשה מ"ש אכילה מהנאה, וצ"ל כיון דעיקר הגזירה הוא משום דאדם טועה בשתי שעות א"כ לענין אכילה צריך ליתן דעתו על השעות וממילא לענין הנאה לא אצטריך למיגזר:

שם ובלבד שיעמוד עליה' לראות שלא יצניעו ממנו ולקמן סימן תמ"ה כתב דאין אי' להשליך לפני עורבים אעפ"י שאינו עומד עליהם ודוחק לחלק בין שאר עופות לעורבים עיין במג"א סימן תל"ג וי"ל בשלמ' התם מיירי בחמץ שיכול לאכלו קודם זמן איסורו ומסתמ' אמרי' דודאי אכלוהו משא"כ הכא דאיירי בשעה חמישית ויש שם חמץ הרבה שאין הבהמה יכולה לאכלו קודם זמן איסורו לכך צריך לעמוד עליהם:

אפילו אינו חייב באחריותו מג"א סק"ה אע"ג דהוא אינו עובר עליו מ"מ יעבור עליו המפקיד וי"ל מהאי מעשה דיוחנן חקוקאה דקאמר ר' לך ומוכרו וקאמר הגמ' כמאן אזלא הא שמעתתא כרשב"ג ולא כרבנן דאי רבנן הא אמרי לא יגע בהן קשה הא דקאמרי רבנן לא יגע בהו היינו היכא דליכא גורם איסור למפקיד משא"כ הכא אם לא ימכור הנפקד הפקדון יעבור המפקיד בב"י וגם רבנן מודו דמכרו בב"ד וצ"ל הא דקאמר הכא ימכרנו לעכו"ם היינו דוקא שהמפקיד הודיע לנפקד שהוא חמץ א"כ וודאי סומך המפקיד על הנפקד שיבער חמץ והתם גבי יוחנן חקוקא' משמע שלא הודיע לנפקד שהוא חמץ מדקאמ' ינקבוה עכברים והי' החמץ מבצבץ ויוצא תשמע אבל בלא"ה לא ידע שהוא חמץ וא"כ לא וסמך המפקיד על הנפקד שיבערנו כיון שאינו יודע שהוא חמץ ומסתמא ימכרנו המפקיד בכמ"ש וממילא לא היה חל עליו חובת ביעור כלל ואי לאו דסבר ר' כרשב"ג לא הי' אומר למכרו ודייק הגמ' שפיר:

בהגהה ונראה דהנפקד חייב לשלם וכו' ומיהו היכא שהחמץ בעין אומר לו הרי שלך לפניך ומקשה הח"י הא דנפקד חייב לבערו הוא הטעם משום השבת אבידה לבעלים ואם אינו רוצה להשיב אבידה לבעלים מ"ט נאמר שיהא חייב לשלם ונ"ל דלק"מ דהא דקאמר הגמי משום דהוי השבת אבידה לבעלי' היכא שמניחו עד אחר פסח ואומר לבעלים השל"פ דלא הוי מזיק בידים הוי השבת אבידה אם מוכרו לגוי שלא יבא חמצו לידי איסור הנאה משא"כ אם הוא צריך לבער לשורפה בידים אם לא מכרו לעכו"ם קודם זמן איסורו הוי חזיק בידים ושפיר חייב לשלם, ועל גופא דדינא נ"ל אף דהוי הטעם משום השבת אבידה מ"מ כיון דהשתא חייבו חז"ל לבערו משום השבת אבידה הוי שומר עליו ואם לא עשה כתקחז"ל חייב לשלם כדין שומר והראי' בח"מ סי' ע"ב סעי' ז' משכון שנפחת אם לא נערו כראוי חייב לשלם הפחת והא דמחויב המלוה לנערו הוי משום השבת אבידה כדאיתא בפרק ז' ואפ"ה אם לא נערו כראוי חייב לשלם וצ"ל כיון שתקנו חז"ל שחיוב לנערו משום השבת אבידה נתנו חכמינו ז"ל דין שומר עליו וה"ה גבי חמץ נמי וק"ל:

סעיף ג

אם קנה שום דבר בחמץ אחר שש שעות מותר מפני שאינו תופס דמיו עיון מג"א ס"ק ו' קשה הא דאיתא בגמ' דנדרי' קונם פירות אלו עלי מהו שיהיו בחילופיהם וקאמר תנינא המקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהם מקודשת ש"מ דחילופיהם מותרי' וקאמר הש"ס ה"מ דיעבד אבל לכתחל' לא ומפרשי' דיעבד היינו אם מכרם מותרים הדמים אבל זה ליכא למיפשט מיניה אם יהי' מותר לכתחלה להחליף וא"כ לפ"ז אם מכרה לאיסורי הנאה דמיהם מותרים אבל יש מפרשי' דיעבד היינו שאם עבר וקידש האשה מקודשת אבל שיהיו הדמי' מותרי' לכתחל' אימא לא דלמא אסורי' הם והרב המחבר ובי"ד סימן רי"ז וז"ל קונם פירות וכו' אסיר בחילופיהם א"כ ס"ל המחבר כפי' השני והנה הב"ח כתב אם קנה שוב דבר בחמץ חו' שעות ולמעלה מותר מפני שאינו תופס דמים קשה מ"ש מנדר דחילופיהם אסירים ונ"ל לתרץ דאיתא בחולין ד' ז' ע"ב חמץ של עוברי עבירה מותר לאחר הפסח מפני שהם מחליפים ע"ש וברש"י וי"א שאף לעצמם מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו חמץ דיש לו דמים אבל תוס' ושאר מחברים סב"ל דאף לעצמם מותר ע"ש והנה יש להקשות כפי שטתם קושי' רש"י א"כ מצינו חמץ שיש לו דמים וצ"ל דיש לחלק בין מודר הנאה לשאר איסורי הנאה דבשלמא גבי מודר הנאה שפיר מקרי חילופיהם של פירות אלו כיון שאינם אסורים לכ"ע אלא לעצמו שפיר שייך בו דין מכירה על אותן פירות משא"כ גבי חמץ כשם שאסו' לו כך אסיר לכ"ע א"כ הוי דמים כמו גזל או מתנה בידו ולא מקרי כלל חילופי חמץ ובזה יסור סתירת דברי המחבר אהדדי:

סימן תמד

סעיף א

ומשיירים מזון ב' סעודות לצורך השבח דסעודה שלישית זמנה אחר המנחה ואז אינו יכול לעשותו לא בחמץ ולא במצה ודבריו אלה הם דברי רש"י בפסחי' דף י"ג ע"א דקאמר ומשיירין מזון ב' סעודות ופי' רש"י ולא ג' סעודות דכל סעודות שבת הם ערבית שחרית ומנחה וע"פ אסור לאכול מן המנחה ולמעלה י"ל ברש"י שכתב מן המנחה ולמעלה אסור לאכול ממ"נ מני' אי אסור לאכול מצה עשירה מן המנחה ולמעלה או לא דהא אין זה צריך לפרש מ"ט רק מזון ב' סעודות של חמץ ואפילו אי מותר לאכול אח"כ מצה עשירה מ"מ אין רשאי לשייר יותר מב' סעודות של חמץ, ונ"ל דהמרדכי כתב ומשיירין מזון ב' סעודות דהיינו ג' רביעית ויש לדקדק מנ"ל זה דצריכים להיות ג' רביעית גדולות יותר מב'

סעודות של שאר שבתות, ונ"ל דאיתא בגמ' דעירובין דשיעור עירוב ב' סעודות חד אמר מזונו לשבת ולא לחול וחד אחר מזונו לחיל ולא לשבת וזה וזה מתכוונים להקל ופירש"י דסעודת שבת אינה גדולה כ"כ כמו בחול כיון שאוכלים ג' סעודות א"צ להיות הסעודה גדולה כ"כ כתי בחול, וא"כ כשחל י"ד להיות בשבת דאין אוכלים כ"א ב' סעודות צריך לכל סעודה יותר משאר שבתות, וז"ש המרדכי היינו ג' רביעית ולפי"ז י"ל שלזה כיון רש"י והיינו שיהיו ב' סעודות גדולות כמו ג' רביעית ולזה כ' ולא ג' וכו' היינו משום דאין אוכלין ג' סעודות כמי בשאר שבתות שאין גדולים כ"כ שיהי' ג' רביעית:

סימן תמה

סעיף א

כיצד ביעור חמץ שורפו או פוררו לרוח וכו' כתב מג"א סק"ט משמע מדבריו וכו' נ"ל פירש דברי הרמב"ם דס"ל לאסור מלשורפה משום דכל הנקברים לא ישרפו והא דכתב שורפו או פוררו לאו פי' שיטיל לים בעין אלא שצריך לפרר החמץ מקודם וקאמר שורפו או פוררו ומטיל לים אחר ששרפו דשריפה הוי כמו פירור וזה אינו בכלל כל הנקברים לא ישרפו:

סעיף ב

ואם בישל או אפה הפת או התבשיל אסור מג"א ודוקא שאבוקה כנגדו וכו' והוא מהא דאיתא בפסחי' דף כ"ג ע"ב תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה וכו' אפה בו את הפת ר' אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותרת לא שנא אלא גחלים עוממות אבל גחלים לחשות אסורות וחכ"א אפי' לוחשות נמי מותרות ופריך למאן דאמר לוחשות מותרות עצים דאיסורא היכי משכחת לה אר"נ כשאבוקה כנגדו ומפרשים הרמב"ם והכ"מ הא דמתיר בגחלים היינו משום דבגחלים לא שייך לומר שבח עצים בפת וה"ה הכא גבי חמץ צריך שיהא אבוק' כנגדו וע"ג גחלים מותר וז"ש המג"א ודווקא כשאבוק' כנגדו וכו' אבל האחרונים בי"ד סי' קמ"ב כתבו הא דמתיר הכא בגחלים משום שבשעה שנעשו גחלים כבר מיקלי קלי לי' איסורא וליכא התם עצי איסורא כלל ולעולם אף ע"ג גחלים אמרי' שבח עצים בפת ולפ"ז רוצים לומר כאן גבי חמץ כיון דאפילו אפרו אסור וא"כ אף ע"ג גחלים הפת אסור אפילו בלא אבוקה כנגדו דל"ל מקלי קלי לי' איסורא ומג"א רוצה להתיר באופה ע"ג גחלים משום דהוי כמו זה וזה גורם ר"ל בשלמ' כשאבוק' כנגדו כיון דעיק' השבח בא מן האבוק' שכנגדו לא חשיב זוז"ג עם התנור אבל ע"ג גחלים דאין השבח כ"כ מן הגחלי' הוי עם השבח דתנור זוז"ג

ונ"ל דמשמעות הגמרא אינו כן דהא המג"א ס"ל ע"כ דכ"ע אית להו יש שבח עצים בפת וכו' ובבישול ע"ג גחלים פלוגתייהו אי מקלי קלי לאיסור או לא וכשיטת הש"ך וט"ז בי"ד דאל"כ ס"ל כרמב"ם וכ"מ בלא טעמא דזוז"ג נמי בשלה ע"ג גחלים מותר ולפ"ז י"ל מאי פריך הגמ' למ"ד לוחשות מותרות עצים דאיסור' היכא משכחת לה ומשני כשאבוקה כנגדו משמע הא למ"ד לוחשות אסור ניחא הא אליבי' נמי צריך למימר הא דאסור רבי כשאבוקה כנגדו מיירי דע"ג גחלים מותר משום דהוי זוזג בשלמא לשיטת רמב"ם וכ"מ לא קשה מידי דס"ל דבהא פליגי דמאן דאסר בגחלים לוחשות משום דס"ל דגם בגחלי' שייך שבח עצים בפת וכמו שכ"ל דגחלים לוחשות הוי כמו אבוקה כנגדו ולא הוי זוז"ג בגחלים כמו באבוקה כנגדו ולמ"ד גחלים לוחשות נמי מותר ס"ל בגחלים הוי זוז"ג כיון דלא שייך שבח עצים בפת כמו באבוקה א"כ למ"ד לוחשות אסור אינו מוכרח לומר דהא דאסר ר' מיירי באבוקה כנגדו משא"כ לשיטת האחרונים ביו"ד ולשיטת המג"א כאן דאין פלוגת' לענין שבח עצים בפת כלל אלא דכ"ע ס"ל יש שבח עצים בפת בגחלי' כמו באבוקה כנגדו אלא דפליגי אי אמרי' מקלי קלי לאיסורא או לא כנ"ל א"כ א"א למ"ד לוחשות מותר אפילו היכא דאפרו אסור שייך זוז"ג גם למ"ד לוחשות אסור אמרינן זוז"ג וא"א כמג"א דיש לחלק בין אבוקה לגחלים לענין זוז"ג וגם למ"ד לוחשות אסור יש לחלק כיון דלא פליגי בהא כלל ולפ"ז קשה מאי פריך למ"ד מותר הא למ"ד אסור נמי צ"ל הא דאסר ר' היינו כשאבוקה כנגדו דאל"כ הו"ל זוז"ג אלא יודאי ליתא להאי חילוקא דמג"א דאפילו ע"ג גחלים למ"ד מותר אפילו א"א אפרו אסור שייך זוז"ג ולק"מ כנ"ל:

ומ"ש מג"א ומיהו עיקר וכו' נ"ל דזה אינו דומה כלל להקדש דהקדש הנאתו בכ"ש ואפי' נשרף דק על אפר אסור משא"כ לענין חמץ בפסח דאינו אסור במשהו אלא בעיני' מטעם שכתבו המפרשי' דאית ביה כרת וגם עובר עליו בב"י וב"ים לכך אסרו במשהו משא"כ אפר דלא שייך האי טעמא וודאי דאין תערובתו אסור אלא בס' כשאר איסורים א"כ אין הנדון דומה לראי' כלל להקדש ונוכל לומר כאן בשלה ע"ג גחלים מותר והר"ח באו"ח רוצה להביא ראיה לשיטת רמב"ם דפריך התם וכי מה בין זה לערלה אמר רבא הכי השתא ערלה בטלה במאתים הקדש אפילו באלף לא בטיל וא"א כמ"ש הש"ך והט"ז היכא דאפרן אסור אפי' עוממות אסיר לישני הגמ' דההבדל יש בערלה אפרן מותר והקדש עפרן אסור לכן אסור אף מדרבנן ונ"ל דזה אין ראי' כלל דהא דאמרינן היכא דאפרן אסור בשלה ע"ג גחלים אסור היינו דוקא לר' דס"ל יש שבח עצים בפת וא"כ אי אפרה אסור אף גבי גבי גחלים יש ש"ע בפת משא"כ לרבנן דס"ל אין שבח עצים בפת אפילו כשאבוק' כנגדו א"כ אי אפרה אסור וגחלים עוממות נמי אסורין מ"מ אין ש"ע

בפת והימ' פריך אליבא דרבנן ולפ"ז אין לתרץ כמ"ש הר"ח והוצרך הגמר' לתרץ כיון דאסור במשהו פירש אע"ג דס"ל לרבנן אין שבח עצים בפת היינו שיהי' כ"כ שיהא כמו מאתים בערלה אבל מ"מ השבח בפת הוא משהו ואסור בהקדש:

סימן תמו

סעיף א

בהגהה שלא יוכל לטלטלי בי"ט מג"א סק"ב מוקצה הוא ואסו' לטלטל מוקצה וכו' ע"ש י"ל לדעת הפוסקי' דס"ל דחמץ מותר להשליך לכלבים של הפקר כיון שאין לו הנאה באכילת כלבים של הפקר א"כ אמאי יהא חמץ מוקצה הא חזי לכלבים של הפקר וצ"ל הא דאמרינן דחזי לכלבים לא הוי מוקצה היינ' בכלבי' שלו דמאתמול דעתו עלוי' משא"כ בשאינו ראוי' אלא לכלבי' של הפקר דמאתמול לאו דעתו עלוי' הוי מוקצה:

סימן תמז

סעיף א

בהגהה וצריך לשרוף כו הובא בד"מ בשם מרדכי פ"ק דפסחי' ופסקי מהרא"י וז"ל כוונתו על מ"ש המרדכי פ"ק דפסחי' חטה שנמצאת בתרנגולת בי"ט צריך לכפות עלי' כלי כדי לשורפה בח"המ וכי פסקי מהרא"י אחר המרדכי ואין נראה דאחיטה גופא קאי דהא פחות מכזית א"צ ביעור כדאית' בפ' א"ע וכו' ואח"ז נמשך הרב בהגהה וכ' הח"י ע"ז כדמעיינת שפיר נראה להדי' דלא קאי התם המרדכי רק אדין חטה עצמה לבער ולא אירי התם מדין תרנגולת כלל וכו' ועל דברי מהרא"י קשה דהקשה מה הוכחה זו משום דפחות מכשיעור א"צ ביעור הלא גדולי פוסקים ס"ל דגם פחות מכזית צריך ביעור ועכ"פ מדרבנן מחויב לבערו וע"ז הקשה דאם פחות מכזית א"צ ביעור אם אתרנגולת קאי דהוא רק משהו בעלמ' ע"י תערובות מכ"ש שאין צריך בעור ע"ש בדברין שר"ל בדברי מהרא"י להיפך דהתרנגולת מותרת ור"ל ליישב דברי מהרא"י ז"ל ונ"ל דדבריו אלו לא שרירן ולא קיימין שר"ל המרדכי מתיר התרנגולת עצמה דהא כתב אח"כ חטה שנמצאת בתרנגולת בי"ט אחרון של פסח מותר להשהותו למחרתו משמע דקודם אסור להשהותו, ומ"ש ליישב דברי מהרא"י ותקשה לך וכו' ע"ש וע"ז מתרץ דפחות מכזית א"צ ביעור מה קשי' לי' למהרא"י הלא יש גדולי פוסקים דס"ל דאין עובר אפילו בכזית אם אינו יכול לבערו ביו"ט דלמא המרדכי ס"ל כוותי' אע"כ צ"ל דס"ל למהרא"י דתרנגולת עצמה צריך לבער ופי' כפשוטו מ"ש הח"י מ"ש תרנגולת מחטה י"ל דהנה החכמים תקנו שיבערו ואפ"ה

יבטלנו ואיתא בפסחים בתו' בע"פ ב' טעמי' א' דלמא אתי למיכל מיני' וא' שלא יעבר עליו בב"י דלמא ישכח לבטלו ויעבור על ב"י וב"י והנה לטעם הראשון חטה א"צ ביעור דלא שייך האי טעמא דהא אינה ראוי לאכילה ולא גזרינן בזה משא"כ התרנגולת דראוי' לאכיל' שייך הטעם ולפ"ז כך הם דברי מהרא"י וזה ודאי דאין רשאי להשהות התרנגולת דאין מן הצורך לאשמעינן דזה כתב המרדכי לאח"כ בדין חטה שנמצאת ביו"ט אחרון ש"פ אלא דכל ראייתו הוא שצריך לשורפה כמו שאנן נוהגין וז"ש ואין נראה כלומר דילמא לעולם התרנגולת א"צ לשורפה ומ"ש המרדכי כפיית כלי לשורפה בחו"המ לא אתרנגולת קאי אלא אחטה קאי, הא חטה פחות מכזית ולא עבר עלי' משום ב"י וע"כ צ"ל דאסור להשהותו משום דלמא אתי למיכל מיני' וזה אינו שייך בחטה כנ"ל וע"כ צ"ל דאתרנגולת קאי ושפיר נוהגין לשרוף התרנגולת, ולאידך טעמא דחכמים תקנו ביעור משום ב"י וליכא חשש דלמא אתי למיכל מיני' כך י"ל דאיתא בגמ' הבודק צריך שיבטל למאי אי נימא לפירורי פירורי ממילא בטלי ומשני משום שמא ימצא וכו' ולפ"ז גבי חטה עצמה ליכא למימר הכי דחכמי' תקנו שצריך לבערו הא עיקר תקנת חז"ל הי' דלמא ישכח לבטלו ויעבור בב"י אבל בדבר שהוא בטל ממילא לא שייך כלל שמא ישכח ועכצ"ל דלא תקנו חכמים כלל לבער בכה"ג ולפ"ז הכי פירושא בדברי מהרא"י ואי נמי דאחטה קאי הא פחות מכזית א"צ ביעור דהוה כמו פירורין דממילא בטלי ואפי' מדרבנן א"צ ביעור משא"כ התרנגולת דודאי דעתי' עלוי' וצריך לבער מתקנת חכמז"ל דודאי לא יבטלו כיון דדעתו עלוי':

ואין שם דבר המפעפע מג"א ס"ק ב' משמע שאם יש שם דבר המפעפע וכו' עיי"ש וי"ל לפמ"שכ הרמ"א בי"ד סימן ק"ה ודוקא דבר שיש לו פעפוע קצת אלא שאינו יכול לפעפע בכל החתיכה אסור כמו חלב כחוש דאמרינן היתר מפטם לאיסור משא"כ היכא שהאיסו' כחוש לגמרי דלא אמרי' היתר מפטם לאיסור וחמץ כחוש הוא לגמרי י"ל דדווק' היכא שהאיסו' בנו"ט אם האיסור כחוש לגמרי והיתר שומן לא אמרינן היתר מפטם לאיסור שאין כח בהיתר להעביר האיסו' בתוכו עד שיהי' נותן טעם וכו' אבל מ"מ מיהו מולך פורתא בכל החתיכה וא"כ היכא דאיסורו בנו"ט מותר דמשהי בטלי משא"כ חמץ שאיסורו במשהו אמרי' שפיר היתר מפטם לאיסור ומה שכ' המחבר לקמן תרנגולת וכו' כשמהפכים השפוד וכו' משמע בלא טעמא דהיפך שפוד לא נאסר ואפי' בשומן לא אמרי' היתר מפטם לאיסור וצ"ל כיון דחטה לא הוי חמץ גמור דיש להסתפק שמא לא נתבקע וגם שאר ספיקות שיש לחוש לא אמרינן היתר מפטם לאיסור:

בהגהה ויש מחמירים דמשהו מיהא איכא עיי' מג"א ס"ק ד' דהתוס' בע"ז מחמירים אפי' בתנור גדול ופתוח ונ"ל דזה אינו ראי' כלל דהתוס' אזלי לשיטת' דס"ל כרב דריחא מילתא אלא דבתנור פתוח הריח מתפשט לכן תותר ולכך כתב דבפסח אסור אפי' בתנו' גדול דת"ת משהו מיהא איכא משא"כ לדידן דק"ל ריחא לאו מלתא א"כ אין כאן תערובו' איסור כלל ומ"ש חמץ משאר איסורין ומ"ש דגם דעת הרי"ף בפ"ז דחולין לאסור וכו' ע"ש אין משם ראי' כלל דקשה לרי"ף דהא דאמר רב ריחא מלת' לכאור' תמוה דהא הש"ס האריך בזה למילף טעם כעיקר דאורייתא או לא ומנ"ל לבדות מלבו דבר חדש דהריח יהי' כעיקר גופא דאוריי' אך רב לטעמי' דס"ל בכ"מ כר"ת דמב"מ אפי' באלף לא בטיל מדאורייתא ויליף מדם פר ושעיר א"כ לגבי ריח נמי משהי מיהא איכא ולכן אסור משא"כ חמץ בפסח דאסור במשהו משום חומרא דגזרו חז"ל משום ב"י וזה ודאי דבכולה האי לא גזרו רבנן בריחא דלא שייך כלל בריחא בל יראה, רק מה שיש להביא ראיה להני מחמירים הוא מהא דאמרינן ופת שאפאה עם בשר אסור לאוכלה בכותחא ופי' רי"ף משום דהוה דבר שיש לו מתירין שהרי יכול לאוכלו עם בשר והרי"ף והרמב"ם ס"ל דהא דאסור חמץ במשהו משום דהוה דבר שיל"מ וא"כ גם ריחא יש לאסור בפסח:

סעיף ב

חמץ שנתחמץ מוי"ו שעות ולמעלה וכו' היינו בין מב"מ בין מבשא"מ לאפוקי מדעת הרמב"ם דס"ל דחמץ אסור במשהו משום דשיל"מ מיהו ע"כ הרמב"ם מוכרח לטעמא דהוי דשיל"מ דהא מבש"מ דישל"מ בטל ואפ"ה בפסח במשהו אוסר אע"כ דטעמא דדשיל"מ הוא דוקא מב"מ א"כ לשיטתו חמץ מוי"ו שעות ולמעל' במ"במ נמי במשהו דהוי דשיל"מ אבל הרב המחבר ס"ל כשאר פוסקים דלא הוה דשיל"מ משום דלשנה הבאה חוזר לאיסורו וטעמא הוא משום דאמרה תורה לעבור בב"י וכו' א"כ אף מ"במ מוי"ו שטות ולמעלה בששים:

כתב מג"א ס"ק ה' בשם ליקוטי מהרי"ל חמץ נוקשה וכו' עיי' שם שרוצה לאסו' חמץ עד ס' נ"ל דודאי בחמץ נוקשה כזה דהיינו שיעור שיש בו טעם גמור אלא דחימוצו הוא כמו חמץ נוקשה אבל בפ"ע יש לו טעם רק בחיבורו אין לו טעם כדי ליתן טעם באחרים כמו נוקשה ושפיר אמר וכו' בס' משא"כ אם היה מתחלה חמץ גמור אלא שנתקשה דנעשה עד שאין בו טעם כלל א"כ בממנ"פ אי אמרינן אפיי' אחר בישול אין בו טעם חמץ אפי' ס' נמי אין צריך דהא ליכ' טעם כלל ואי אמרינן ע"י בישול נתרכך וחוזר ליתן טעם חמץ א"כ הוה טעם חמץ גמור ונאסר אפי' במשהו:

סעיף ה

כתב מג"א סק"ו אע"ג דבס"ד י"א דחוזר וניער היינו כשיש בתוכו ממשות האיסור וכו' ע"ש י"ל הא האי יש חולקים הוא מתשובת רשב"א שהביא בשם הגאוני' שהביא ב"י בסי' זה ושם נאמר בפי' שהוציא האיסור משם, ולא הי' שם טעמו ולא ממשו אפ"ה קאמר דחוזר וניער, וצ"ל הא דכתב מג"א היינו כשיש בתוכו ממשות האיסור לאו דס"ל דחוזר וניעור לא אמרי' אלא בכה"ג דהא ס"ל אפילו בלא ממשו כמ"ש אלא שהכריע המחבר דבדליכא ממשות לא אמרינן חוזר וניעור דבכה"ג לא ס"ל כיש חולקים:

בשר יבש עיי' במג"א ס"ק ט"ז שר"ל דברי המחבר שהאיסור הוא משום שרייתן בכלי חמץ, וא"כ קודם פסח הוי וכו' דלא נעשה כבוש עד לאחר מע"לע והוי נ"ט ל"פ משא"כ בפסח דהוא במשהו יש לאסור ואע"ג דס"ל להמחבר דמותר בפסח מ"מ הכא יש להחמיר וזה דוחק גדול ונ"ל לפרש דברי המחב' דזה ודאי משום הבלוע שבכלי אינו נאסר וכו' דהוי נ"ט ל"פ, אלא שתא יש עליו בעין מעט ואינו ניכר, וא"כ קודם פסח נתבטל בס' אבל תוך הפסח דבמשהו אסור יש להחמיר ועוד י"ל הא סתם כלי אין מה שבתוכו ס' נגד הכלי, וא"כ אפי' קודם פסח נמי מיהו אסור דהאיכ' וכו' י"ל אף דאין ס' נגד כל הבלוע אבל מ"מ נגד החמץ הבלוע בתוך הכלי הוי ס' כיון דהתירא בלע וכן כתב המרדכי הביאו המג"א סימן תנ"א סק"א וט"ז סק"ה:

בהגהה שלא התיכו אותו בכלי חמץ וכו' כת' מג"א ס"ק כ"ג ול"נ שכתב בטי"ד סימן קכ"ב דהטעם דאמרי' ע"ש, ונ"ל דזה ודאי דבשר בחלב נמי אין פוגמין ואפ"ה אמרינן דהוי ס"ס משום דשמא נשתמש בו דבר אחד שפוגם טעם הבשר או החלב, וה"ה הכא גבי חמץ נמי שמא נשתמש בו דבר א' שהוא פוגם ושפיר הוי ס"ס, ומ"ש אבל הרשב"א כ' ס"ס ספק לא נשתמש בו ואת"ל נשתמש בו שמא נשתמש בו דבר המותר א"כ בחמץ נמי שייך לומר הכי וכו' וי"ל דע"כ פי' בדברי רשב"א הוא כמ"ש הטור דאל"כ מאי ס"ס איכא הכא, דהא הוי כאלו ספק א' דהאי ספק לא נשתמש בו כלל לא נ"מ מדי לענין השאלה, אלא אי נשתמש בו דבר דמותר או דבר האיסור הוא ספק א' אעכצ"ל דהכי פירוש בדברי רשב"א ספק נשתמש בו כלל היינו איסור, דלמא נשתמש בו היתר, ואת"ל נשתמשו בו שמא נשתמו דבר ממותר ר"ל דבר פגום:

שמבשלים בכלי חמץ וכו' כתב מג"א ס"ק כ"ד ולא שרי מטעם וכו' עי"ש שכ' זה על דברי רשב"א בת"ה ונ"ל דהרשב"א אזיל לשיטתו דאית ליה דאמרינן חוזר וניעור בפסח, משא"כ לדידן דלא אמרי' חוזר וניעור בלח י"ל דלא גרע מאלו נתבטל קודם פסח בס' דמותר ה"ה נ"ט בר נ"ט אם הוא קודם פסח שכשיגיע פסח נמי מותר וצ"ע, ועל גופא

דדינא של רשב"א דגבי חמץ לא שייך נ"ט בר נ"ט קשה מה דאיתא בפסחים דף למ"ד ע"א האי תנורא דטחי בי' טיחיי' אסרה רבה למיכל לריפתא אפי' במילחא לעולם מיתבי אין לשין את העיסה בחלב אמר ליה רבינא לר"א וכי מאחר דאיתותב אמאי אמר רב קדרות בפסח ישברו וכו' תוס' בד"ה דלמא אתי למיכל בכותחא הא הוי נ"ט בר נ"ט, וי"ל דשומן שעל החרס אינו יכול לקנחו יפה ולפ"ז מ"פ וקדירות בפסח אמאי ישברו דילמא היסק אינו מועיל כלום לכלי חרס להוציא מה שבלוע בתוכו, והא דמותר לאכול הפת עם כותח דהוי נ"ט בר נ"ט, ובפסח כיון ששמו עליו נ"ט בר נ"ט אסור אע"כ דגם בפסח נ"ט בר נ"ט מותר ובי"וד צ"ה הארכתי יותר בביאור עיי"ש:

בוסר שדכו במדוכה וכו' י"ל הא קיי"ל ביו"ד דבוסר הוי דבר חריף א"כ המדוכ' בלוע מחמץ והשתא בפסח פולטת לתוך הבוסר, וי"ל כיון דעכ"פ החמץ בעצם אינו דבר חריף א"כ אין המדוכה בלוע כלום מחמץ אבל מ"ש הרמ"א אבל אם חתכו בסכין חמץ תוך הפסח יש להחמיר דהא הסכין בלוע כבר מחמץ וצ"ל דסתם סכין בלוע מחמץ כבר לכן קודם פסח מותר אבל תוך הפסח יש להחמיר ולאסור במשהו:

סעיף ח

זתים שנזהרו לחותכם בסכין חדש וכו' כ' מג"א אבל אם הסכין אפי' אינו ב"י אסור י"ל אמאי אסור דהיינו למשל באם שיהי' קכ"א זיתים יהי' הכל מותרים באם שנבלע בסכין זית א' של חמץ דיותר מס' זיתים אין נאסרים דאל"כ לא נאסר כלום כיון דכבר נתבטל בס' כיון שאין מגיע לכל א' מן האיסור כ"א חלק ששים מן החמץ וא"כ ע"כ אין נאסרים כ"א ס' זיתים וכשיהי' קכ"א יהיו הכל מותרים כיון דיבש ביבש חד בתרי בטל, בשלמא אם חתכן בסכין חמץ בתוך הפסח הכל אסור דאמרינן איסור חוזר וניעור, א"כ כשחתך זיתים ראשונים קבלו טעם מן הסכין, והסכין ג"כ חוזר וניעור ומקבל טעם מן הזיתים ואיסור חוזר וניעור והכל אסור משא"כ קודם פסח דהוי היתר א"כ לא שייך נ"ט א"כ גם הזיתים קכ"א מותרים, ונ"ל לתרץ דבר המותר לאדם א' שנתערב בדבר האסור לאדם א' כגון מודר הנאה מחבירו עיי' ביו"ד יטעום הישראל א"כ הכא איכא למיקם עלה דמלתא ע"י טעותא אם יש לו טעם חמץ או לא אלא שאינו רוצה לקלקל הזתי' ע"י טעימא א"כ הוי איכא למיקם עלה דמלתא ואסורים כולם אף עתה בפסח שלא ירדה עליהם תורת ביטול כלל קודם פסח:

בין שעבר הפסח על החמץ ונתערב אחר הפסח בטל בס' מג"א סק"ד זהו דעת הטור וכו' עיי"ש ונלאדמ"ו נ"י לתרץ דהנה איתא ברי"ף הטעם דחמץ במשהו משום דהוי דשיל"מ ותקשה הר"ן הא אחר הפסח נמי אסור ומה דשיל"מ שייך כאן ותי' כיון דע"י תערובות

לא קניס ולשין הגמ' כן הוא אמר רבא הלכת' חמץ בפסח בין במינו בין בש"מ אסיר במשהו כרב, שלא בזמנו בין במינו בין בש"מ מותר כר"ש ומי אמר רבא הכי והאמר רבא קנסא קניס ר"ש ולפ"ז י"ל דודאי ס"ל הא דקאמר שלא בזמנו מותר היינו מו' שעות ולמעל' ובין אחר הפסח וקאמר מותר סתם וע"כ בס' קאמר דהא מו' שעות למעלה לכ"ע בס' והא דפריך ר"ש קנסא קנים אחמץ בזמנו פריך אמאי יהא חמץ בזמנו במשהו וא"ל דהוי דשיל"מ, והא ר"ש קנסא קניס וא"כ גם אח"כ אסו' ולא הוי דשיל"מ וכל זה א"א דגם אח"כ נקרא עלי' שם איסור, אלא דאח"כ מותר ע"י ביטול א"כ לא הוי דבר שיל"מ דנימא אדתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אחר ביטול הא אח"כ נמי יש שם איסור עליו אבל אי ע"י תערובו' לא קניס ר"ש כלל לא מקרא תו שם איסור עליו ושפיר אמרי' אדתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר והוי שפיר דשיל"מ והיינו דקמשני כי קא קניס ר"ש בעיני' אבל ע"י תערובות לא א"כ אין שם איסור עליו כלל והוי שפיר דשיל"מ:

כ' מג"א סק"ה שמרי שכר שעבר עליהם הפסח וכו' עיי"ש והנה בש"ות נחלת שבעה רוצה לדחות זה הדין מה שנוהגין ליתן לתוך הגבינה שמכניסי' לקיום יי"שאו שכר שעורים והי' אומר דזה אסור אחר הפסח משום דהוי דבר המעמיד וכו' ונראה דאין הנידון דומה לראיה כלל דדבר המעמיד לא מקרי אלא שהוא מעמיד לאותו דבר כמו קיבה המעמיד לגבינה אשר בלא זה לא בא כלל לידי קיפוי כלל וא"כ עיקר דבר המעמי' נראה וניכר תמיד ושפיר דלא שייך ביטול משא"כ היי"ש או השכר שנותני' לתוך הגבינ' אינו אלא לסלק פסידא שלא יתקלקל הגבינה הוי זוז"ג וזה ברור דלא מקרי דבר המעמיד בכך ועוד דמהר"ם לובלין אזיל לשיטתו דפסק כטור דגם חמץ לאחר הפסח בתערובות הוא בס' א"כ בשמרי שכר הואיל ומעמידים לא בטל בס' כי הוא העיקר והחשוב ולא בטל ושפיר אסר אבל לדידן דלא צריך ס' לאחר הפסח כמ"ש כל האחרונים דאף שאין בו ששים אפ"ה שרי א"כ כ"ש אם הוא דבר המעמיד דשרי דהא עיקר האיסור הואיל ומעמיד חשוב הוא ואפי' באלף לא בטיל הוי כאלו אין בו ס' אבל הכא אף כשאין בו ס' מותר ועוד דמהר"ם הנ"ל לא אסר אלא שמרי שכר שעבר עליהם הפסח בעיני' ונאסר ואח"כ חימץ בהם את העיסה הוא דאסר הואיל וכבר עבר אב"י ורק ע"י תערובות מותר לאחר הפסח וזה הואיל והוא דבר המעמיד לא בטל, משא"כ אם כבר מעורב קודם הפסח א"כ תו לא עבר אב"י אלא דהוי דבר המעמיד ומעמיד הוי רק איסור דרבנן מנ"ל דאסר וכך עשה אדמ"ו נ"י מעשה בפראג והיתיר גבינות שנתן בהם יי"ש או שכר שעבר עליהם פסח:

סימן תמח

חמץ שעבר עליו הפסח וכו' היינו לאפוקי מדעת בעל העיטור שרוצה לאסור באכילה חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח וראייתו ממתני' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משמע באכילה אסור אבל הרי"ף והרמב"ם וש"כ ס"ל דמותר באכילה ומתני' איידי דתני רישא בהנאה וכ' והנה לדעת בע"הע הנ"ל קשה מברייתא דקתני חנות של נכרים ומלאי של נכרים ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין ושם חמץ שמצא שם אחר הפסח מותר באכילה ואין צריך לומר בהנאה, וי"ל דבעהע"ט מוכיח דינו מברייתי' זו דקתני מותר באכילה ואצ"ל בהנאה זה למותר פשיטא שמותר בהנאה אם מותר באכילה אלא דהכא מיירי דנמצא שם זמן מופלג אחר הפסח דיש לתלות ולומר דאחר הפסח אפאוה הלכך מותר אפי' באכילה וזה דקאמר הברייתא ואצ"ל בהנאה כלומר מותר בהנאה בלא האי טעמ' דיש לתלות דאחר הפסח אפאוה אפ"ה מותר דחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משא"כ אכילה בלא האי טעמא הוי אסור וק"ל:

סעי"ק ב' אם נכרי מביא דורן לישראל מג"א סק"ב או אפי' הניחו עכו"ם וכו' ונ"ל דזה דוקא דורן, אבל אם שלח מוכר גוי חמץ לישראל ביו"ט אחרון לצורך לילה כדי שיוכל ישראל למכור בלילה, זה ודאי כיון דאלו מיגנב או מתבד חייב ישראל לשלם, הוי ישראל חייב באחריות וזה ודאי אסור, אבל זה ודאי מותר להחזיר החמץ לגוי בעין דאמרינן באיסורי הנאה הש"ל וכן עשה אדמ"ו נ"י מעשה בפראג דגוי המוכר שלח לישראל שכר שיהא לישראל למכור בלילה, ואסר השכר לשתות והתיר להחזיר השכר לגוי בעין:

סעיף ג

או נתנה לגוי חלק בבית עיי' מג"א והא דרך להקנות לגוי חדר בתוך ביתו שהחמץ בתוכו לא משום שיהי' מטלטלים נקנית אגב מקרקעי לשיטת ר"ת דס"ל דגוי אינו קונה כ"א במשיכה ובקנין סודר לא קנה כלום דאין לנכרי קנין בחליפין א"כ מטלטלי' נמי לא קנה בגוי והא דצריך להקנו' החדר היינו שיהי' רשות גוי שיקנה החמץ מתורת משיכה כיון שהוא ברשותו והוי כאלו משך ברשותו והוי כסף ומשיכה דקונה ממ"נ בגוי וק"ל:

אבל מתנה ע"מ להחזיר מג"א אבל אם אמר הרני נותן לך ותחזירהו לי וכו' עיי"ש י"ל מהא דכתב הרמ"א ביו"ד סימן ש"ה אם אמר הא לך ה' סלעים ותחזירם לי לא הוי מתנה ובנו אינו פדוי ואף לפי המפורשים התם היינו טעמא משום דאין הכהן מבין לשונו ולא סמכה דעתי' עליו לחזור לו והוא לא נתן אלא שיחזור לו אח"כ לכן לא הוי מתנה ובנו אינו פדוי אבל אם אמר בפירוש ותחזור לי סומך דעת עליו והוי כאלו אמר לו ע"מ א"כ הכא אי הוי כע"מ לא מהני וצ"ל הא דכ' מג"א הרני נותן לך ותחזיר לי דמהני היינו

שאומר הרני נותן לך סתם אף שאומר אח"כ ותחזירם לי אינו תולה כלל בלשון מתנה שאמר לו קודם לכן אלא דמיד שאמר הרני נותן לך הוי מתנה גמורה וכשאמר ותחזיר לי הוי מלתא באפי נפשה והוי כאלו מבקש ותחזיר לי והוי מתנה:

סימן תמט

כ' מג"א ס"ק ב' משמע מדברי הב"ח וכו' עיי"ש דאיתא התם מעשה ב"ר שהיה רוכב על החמור והי' ר"א מהלך אחריו מצא גלוסקא יפה וכו' תוס' בד"ה שהולכים מדלא שרי ר"א וכו' עיי"ש בתוס' והנה מזה מוכח דיש להסתפק אם של חמץ הי' ואם של גוי או של ישראל הי' דאל"כ מאי דחקו רש"י ותוס' לפרש דמיירי שיכול לעשות אחר הפסח ומוכח דהולכי' אחר רוב עוברי דרכים דאל"כ הי' מותר לאכלו א"וו משום איסור פת של גוי ה"ל לפרש כפשוטו דאי אין הולכי' אחר רוב עוברי דרכים הי' מותר באכילה דמיירי שהוא סמוך ממש שאין יכול לעשות אחר פסח ואיכא למיחש שמא חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח הוא אלא ודאי שאין הולכים אחר רוב עוברי דרכים שהם גויים ולכך מותר מדלא מפרשי' הכי אע"כ צ"ל היכא דאיכא לספוקי אם של ישראל הוא או של גוי מותר בלא רוב וא"כ מוכרחים לפרש משום פת גוי הוא אסיר וצ"ל בט"א כנ"ל אבל זה וודאי היכא דאיכא לספוקי כהנ"ל דאסור באכילה מכח סברא, דמהיכא תיתי להך כיון דהוא ספק דאורייתא ואסור כנ"ל וכן תשמע בב"ח ולזה א"צ ראי' ומ"ש עוד המג"א דאם יכול לעשות אחר פסח דמותר אף באכילה ראייתו הוא מהא דכ' תוס' ואם היינו תולים בשל ישראל הי' מותר וכו' דבישראל יש לומר שאחר פסח נעשה רק משום שהולכים אחר רוב עוברי דרכים והוי פת של עכום אבל בלא"ה מותר אפי' באכילה זאת הוא מכוונת מג"א ולכאורה יש להקשות מנ"ל להש"ס לומר למדנו שחמצו של גוי וכו' דלמא הא דמתיר ר"ג ליתן למגבאי משום דיש לתלות שנעשה אחר פסח והעולם מתרצים דע"כ מוכח דהלכה כר"ש דחמץ של גוי מותר אחר הפסח מדאוריית' דאל"כ האיך סמכי' לומר שלאחר הפסח נעשה הא הוי ספיקא דאורייתא ולחומר' אע"כ דהלכה כר"ש דאחר זמנו מותר וכ"כ בספר ח"י עי"ש ונ"ל לתרץ דהא דתלינן שמא לאחר הפסח נעשה היינו בחמץ של ישראל משום דדרך ישראל שלא להשהות חמץ בביתם בפסח דאטו ברשיעי עסקינן והוי כמו דא דאמרינן מבוי דרכו להתכבד בכל יום דאזלינן בתר השתא ואף דיש לחוש שמא נאבד ממנו קודם פסח הא מסתמא כבר ביטל חמץ כדינו וא"כ ג"כ מיתר לאכיל' ממ"נפ וכ"ז הוא בישראל אבל בגוי דל"ל הכי דמהיכי תיתי לומר דעכשיו נעשה ולא מקודם ע"ש במהרש"א וק"ל:

סימן תנ

סעיף ג

האומר לעכום קודם פסח וכו' כתב מג"א בב' ימים שהם יו"ט עכ"פ אסור לומר טול וכו' הקשה עליו הח"י הלא הוא עצמו מתיר לאפות ביו"ט מכ"ש שאין שום חשש איסור אם עביד עכו"ם בשליחותו וסגי באומר טול אתה וכו' ולק"מ דהא דקיי"ל דמותר לאפות ביו"ט היינו בשביל ישראל אבל בשביל גוי אסור כדאית' בביצה ד' כ"א ע"ש וא"כ כאן דאפי' זו שאפה הגוי בשביל גוי אסור דמחזי כשלוחו והוא אסור לעשות הבערה בשביל גוי א"כ אסיר לומר לו ג"כ טול אתה כמו בשבת דאסור דהוי כמו עשה עכו"ם שליחות בשביל ישראל מלאכה אסורה ה"נ ג"כ וזה ברור:

סימן תנא

סעיף ג

סכינין מגעילים בכלי ראשין, והא דכתב רמ"א דיש לילך בתר מיעוט ומיעוט סכיני' תשמישן ע"י אור וכמ"ש מג"א סק"ו א"כ יצטרכו ליבון וצ"ל כיון דבלא"ה יש פוסקים דס"ל אפי' דברים שתשמישן ע"י אור סגי בהגעלה בפסח כמו בחטאת משום דמקרי התירא בלע וא"כ הכא דאיכא הך מיעוט תשמיש ע"י אור סגי לי' בהגעלה לכ"ע וזה נכון דודאי סמכינן הכא אטעמ' דהתירא בלע:

סעיף ד

בהגהה ויש מקילי'. הנה הרשב"א ס"ל דמקרי איסורא בלע, ולפמש"ל סימן תמ"ז סעי' ג' דהרשב"א אזיל לשיטתו דס"ל דאמרי' חוזר וניעור משא"כ אי לא אמרינן חוזר וניעור ליכא מאן דפליג דס"ל דלא מקרי התירא בלע, וא"כ קשה הרי בסי' הנ"ל הביא המחבר דעת הרבה פוסקים דלא אמרי' חוזר וניעור, א"כ לא הוי לי' להמחבר לסתום כאן ולהחליט ללבן השפודים כיון דמקרי התירא בלע. ויש ליישב דנוכל לומר הא דאמרינן היכא דאמרינן היכא דהיתירא בלע אין צריך ללבן הוא מהא דע"ז דף ע"ז אהא דתנן השפוד והאסכלה מלבנן באור והתניא מגעילין ברותחין ומשני דגבי חטאת א"צ כ"א הגעלה דהתירא בלע והתם איסורא בלע וצריך ליבון, וס"ל להמחבר וסייעתו דחמץ אינו דומה לחטאת דבשלמא גבי חטאת כיון דבלוע כזו היינו של יום א' א"א לבוא לעולם לידי נותר דהא צריך לבשל תיכף למחר כדאית' שם בע"ז ע"ש ולכך מקרי שפיר התירא בלע כיון דמתחלת בליעתו עד סופו הכל הוא בהיתר ואין ראוי' לחול עליו שם איסור

כלל בתחלה כיון דגם בסוף לא יוכל לבא לידי איסור, אבל בלוע של חמץ כיון דאם בלוע זה נשאר עד פסח יהי' אסו' מד"ת זה לא מקרי התירא בלע וזהו סברא נכונה:

כתב מג"א ס"ק ל"ז ובספר אפי רברבי בש"ע אם הוציא וכו' ע"ש ונ"ל דודאי האפי' רברבי מודה לזה דכלי פולט בלי רוטב, והא דכתב נתערבו ראשונות באחרונות וכו' היינו דמיירי שהוציא באותה מרא מצות למשל שהוציא באותו מרא קכ"א מצות ממ"נ כולם מותרות דהא ביותר ששים מצות לא נתנה טעם דאל"כ יהי' כולם מותרים כיון שלא גרע' א' מס' באיסור וא"כ בס' מצות הראשונות נתבטל טעם מצה החמוצה שהיתה נבלעת במרא רק שיש לחוש דלמא לא נתן טעם באי מנ"ט מצות הראשונות והנותרים המה מותרים ולא נתנו טעם כלל, והוי ס"א מצות מותרים רובא ומבטלים נ"ט שקבלו הבליעה דקיימ"ל יבש ביבש חד בתרי בטל, הכא איירי אפי רברבי שהוציא ביותר תקכ"א פעמי' במצה החמוצה, וכמש"ל, ואין להקשות א"כ דהא קיי"ל יבש ביבש אמרינן חוזר וניעור זה שייך היכא דיש לחוש שמא נשארו פירורים בעין וניכרים כמ"ש הרמ"א שם אבל הכא כיון דלא נאסר רק מבליעה שקיבל מחמוצה מקרי לח בלח לענין ב"י דלא אמרי' חוזר וניעור וזה ברור בכוונתו:

סימן תנב

בהגהה אך רבים חולקי' וכו'. וכבר נתקשו בזה כל חכמי לב, ואפשר לתרץ דבריו דמהרש"ל רצה לומר דכלי שעומד אצל האש אין צריך להיות רותח אפילו אינו רותח מבשל, ומביאו הש"ך ביו"ד סי' ק"ה ס"ק ה'. ולפ"ז כיון שכתב המחבר שצריך ליזהר שלא ינוחו המים מרתיחתן, אבל אם ינוחו המם מרתיחתן הדר בלעי הכלי ממים אע"ג שאינם רותחים וכו' וא"כ צ"ל דס"ל להמחבר כמהרש"ל כיון שהוא אצל האש אפי' אונו מרתיח נמי מבליע וא"כ כבלעו כך פלטו כיון שיש לו כח להבליע יש לו כח נמי להפליט וא"כ דלדעת המחבר יהי' מותר להגעיל בתחל' אפי' אינם מרתיחין דהיינו לא להבליע ולא להפליט והא דפריך הש"ס בחולין דף ק"ח ע"ב סוף סוף כי נייח הדר פלטי עיי"ש צ"ל כמ"ש רש"י ותוס' דפי' כי נייח מפליטה הדר מבליע:

כתב מג"א סק"ו אם כלי אחד בלע בשר והכלי וכו' אין חוזר וניעור ולכאור' קשה הא הבשר בעצם אין בו צד איסור כלל וכן הדגים רק הבלוע בהם וא"כ עתה כשפולטת הטעם מכלי בשר ומכלי של דגים טעם א' הם דהא הטעם בשר או הטעם דגים שפולט אינו אסור רק מצד חמץ הבלוע בהם, וא"כ החמץ שבלוע מזה ומזה טעם א' הם, וצ"ל דה"ק כיון דעתה לאחר זמן איסורו נעשה הבשר הבלוע נבילה דהא לא הי' בו ס' לבטל

טעם חמץ הנבלע בו וא"כ חוזר עתה ונותן טעם, וגם הדגים נעשים כחוזרים עתה נותני' טעם א"כ חל שם איסור נבילה על הבשר, ושם איסור נבילה על הדגים ובשר ודגים הוה טעמים חלוקים א"כ אין חוזר וניעור, דהוה כתתיכת בשר נבילה וחתיכת דג נבילה מצד עצמם דהוה ודאי טעמים חלוקים וק"ל:

בהגהה וכשמגעילין לאחר שש קודם פסח וכו' הקשו האחרונים הא אחר ד' צריך ליזהר דאף דאסור מדרבנן עיי' במג"א וי"ל דלכאורה צריכי' להבן מה שכ' תוס' ורא"ש וכל הפוסקים דחמץ שנתערב משש שעות ולמעלה אינו אסור במשהו רק בס' כשאר איסורים וכן פסק בסימן תמ"ז ס"ב משמע קודם שש א"צ ששים והא עכ"פ מדרבנן אסור ויהא צריך ס' אף קודם שש אלא צ"ל דהוי כמו עצים שנשברו מן הדקל דאסורים מדרבנן ומבטלין ברוב וא"כ ה"נ אין צריך ס' רק אחר שש דהוי דאורייתא, ולפ"ז פסק הרמ"א שפיר כשמגעילים קודם פסח לאחר שש אז צריך ליזהר שיהי' במים ס' נגד הכלי וכהנ"ל לאפוקי קודם שש אחר ד' אין צריך ליזהר דודאי יהי' המים רוב נגד הכלי, וא"צ ליזהר לעיין בזה כי קודם שש בטל ברוב כנ"ל והמחבר שכתב יש להיזהר להגעיל קודם שעה ששית וצ"ל דהמחב' חשש שמא ימצא להגעיל כלים הרב' ביחד, עד שלא יהא לו אפי' רוב נגדו, והיא באמת חשש רחוקה ולכן לא חשש הרב בהגה"ה לחשש זה דלא כתב לאחר ד':

סימן תנג

בהגהה מיהא צריך לראות שלא יהא כ"כ שלא יהא ס' כנגדו מן ההיתר, אבל בפחות מותר לטחון כך אע"ג דאין מבטלין איסור לכתחלה כיון דאין כוונתו לבטל רק לטחון קמח מותר עי' ביו"ד סימן פ"ד וסי' תנ"ד ס"ג ליכא בזמן הזה וכו'. מג"א סק"ד רוצה להתיר בדיעבד והביא ראי' מיו"ד סימן ע"ב ע"ש, ואין הנדון דומה לראי' בשלמא התם מותר דהתם אסור משום דם שבשלו, ודם שבשלו אינו אסור אלא מדרבנן, אבל הכא גבי חמץ דאיכא ספק דאוריי' אפשר דחמיר טפי ואסור:

סימן תנה

מים שלא לנו שנתבטלו חד בתרי וכו' מג"א ס"ק ט"ו והניחו בצ"ע אם מותר לערב לכתחלה או לא וזה אין צריך לפנים דפשיטא דמותר, דהא אין כאן איסור רק שהוא מחומם, וא"כ אם יוכל לצנן ודאי דרשאי ומהיכא תיתא שלא יהי' מותר לערב כדי לצנן וזה פשוט:

סימן תנו

סעיף א

ישער אותה ימלא כלי מים וכו' ויש משערים אותו כך ימלא כלי מים על כל מדותיו ויתן לתוכו מ"ג ביצים וחומש ביצה והמים היוצא ממנו חוצה הוי שיעור משום דס"ל שיעור שכתב המחבר אינו מצומצם ומכוון משום דנגעי הבצים אהדדי בלעו מבלי מבוא המים לשם והוי המים הנותרים יותר ממ"ג בצים וחומש ביצה משא"כ כמו שכתבו המפורשים שנותן הבצים, לשם א' א' א"כ יוצא המים כל פעם מצומצם כדי ביצה א':

והמדה מחוקה ולא גדושה הטעם משום דאיתא בפ"ט דמנחות כל המידות שהיו במקדש היו נגדשות חוץ משל כ"ג שהי' גדושה לתוכה, וא"כ ילפינן מעשרו' של כ"ג שהיא מחוקה ולא גדושה, וי"ל ניליף משאר מידות שהיו במקדש שהי' גדושות לתוכה, וא"כ יש ב' סברות לומר דבפסח צריך שתהא מחוקה וקיי"ל כר"מ אף דילפי משאר מידות שהיו במקדש צריך להיות חקוקה ואי קיי"ל כמתני' דמנחות דלמא ילפי' מעשרון של כ"ג וכן סתם המחבר וצ"ל מחוקה ולא גדושה, ועוי"ל בשלמא לענין חלה י"ל כיון שלא נתנה לנו התורה שיעור מפורש אי גדושה אי מחוקה י"ל כך הי' הלכה למשה דשיעור חלה יהי' כך אינה מצומצם ולא הקפידה התורה אי מעט או יותר משא"כ לענין חימוץ כיון שהוא מעט יותר משיעור בא לידי חימוץ ליכא למימר לא הקפידה התורה לכך צריך שיהי' מחוקה ועיי' בטו"ז מש"כ ועיי' בב"ח היטב:

שם בהגהה ולא ידחק הקמח דא"כ לא ילוש יפה משמע מדבריו דשיעור חלה הוא מה שמחזיק המדה של מ"ג ביצים וחומש ביצה קמח מה שנדחק לתוכו דאל"כ למא למימר דא"כ לא ילוש יפה ת"ל דהוה יותר מכשיעור חלה דקיי"ל ביו"ד בהלכו' חלה דשיעורה הוא דוקא כלי גדושה לכך צ"ל הא דכתב ולא ידחק הקמח היינו כשנותן לכלי שיעור חלה בלי דחיקה ואח"כ רוצה לדוחקו לתוך הכלי דזה אסור משום לא ילוש יפה:

סעיף ב

אם לש יותר משיעור זה מותר בדיעבד דין זה הביא הטור בשם הראש ורבינו יונה וראייתו הוא מלחם הפנים שהי' מצה והי' כ"כ עיסה גדולה מב' עשרונים והקשה המג"א דזה אינו ראי' אם יאמרו בזריזין וכו' ותירץ העולם משום דבדבר המועיל עסק רק דחיישינן שמא יתעצלו בהתעסקם, בזה שייך לומר כהנים זריזין הם ולא יתעצלו משא"כ הכא ה"ט שיאסור בדיעבד שאין העסק מועיל כלום ובודאי יחמץ א"כ מה לי זריזין מה לי אינה זריזין, וכ"כ החק יעקב אבל לא נהירא דלמא היינו טעמ' דרבא דאסור ללוש יותר מכשיעור משום שמא יתעצלו כיון שאם לא ימהרו כ"כ לעסוק בידי' ויתחמץ וכמו

שמצינו אין אופי' פת עבה ביו"ט וכמה עבה טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה ר' יוחנן אם אמרו בזריזין יאמרו באינ' זריזין וכו' ונ"ל דהנה אהא דלקמן דקאמר אין לשין במים פושרין דקאמ' והא כל המנחות נילושין בפושרין ומשני אם יאמרו בזריזין יאמרו בשאינם זריזין וא"כ אסור דלש יותר משיעור חלה אסור בדעיבד א"כ המק' דלא ס"ד הסברא אם אמרו בזריזין וכו' תקשה לי' הא דרבה דאין לשין יותר משיעור חלה והיינו דאפי' בדיעבד אסור מ"ש מלחם הפנים שהי' גדולה ומותר אלא ע"כ דאינה אסור רק לכתחלה ודעיבד מותר, וזה ודאי ס"ד היכא דאינו אסור רק לכתחל' דבמקדש מותר לכתחלה דאם אמרו בזריזין וכו' ולא גזרו אבל מהא דמים פושרין דאוסרים אפי' בדעיבד פ"ש מ"ש מכל המנחות ומשני דאפי' בכה"ג היכא דאסור בפסח אפי' בדיעבד במנחות מותר משום אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינה זריזין לכן לפת עבה שפיר מביא ראייתו מלחם הפנים:

אלא יקח כך מאומד ולא ירבה על עשרון וכו' ובמהרי"ל כתב אפי' אם הוא יותר משיעור חלה ד' או ה' בצים נמי מותר ויש ליתן טעם למה אמר מהרי"ל דוקא ה' ביצים ולא ו' ומנ"ל זה ונ"ל דהנה ידוע ב"ש אומרים מקביים חלה והם מ"ח בצים והנה כתבו הפוסקי' דצריך דוקא לפרושי החלה בעודה עיסה משום שנאמר ראשית עריסותיכם עיין בב"י סימן תנ"א וזה ודאי אף דפליגי ב"ש וב"ה לענין חלה ת"מ לענין חמץ לא פליגי אי לב"ה אי העיסה גדולה יותר ממ"ג וחומש מחמיץ משום דאין עסק ידים מועיל כלום יותר ואינו יכול לעסק בו כראוי וגם לב"ש אסור וזה פשוט ולפ"ז קשה א"כ לב"ש ליכא מציאות להפריש חלה מעיסת מצה בעודה עיסה כיון דהוא יותר ממ"ג בצים מחמץ ואין רשאי לעשות יותר וא"כ אינו חייב בחלה לב"ש, אלא צ"ל דגם לב"ה אין צריך שיהא מצומצם אלא אפי' אם הוא יותר כמו מ"ח בצים דאז חייב בחלה לב"ש נמי יוכל לשלוט בו כראוי' וא"כ גם לב"ש יכולה להפריש חלה מעיסת מצה בעודה עיסה וזה שאמר המהרי"ל ד' או ה' בצים יותר שהם תשלום שיעור המנין למ"ח בצים:

סימן תנז

בהגה"ה אם הי' בו כשיעור ושכח מלהפרי' וכו' ז"ל הטור ואם ידוע שהי' בעיס' כשיעור חלה ושכח להפריש חלה עד לאחר אפי' צרוף סל אינו צריך אלא יקריב כל ככרות יחד ויטיל מא' על כולה, ואף אם שכח ואכל קצת מפריש על המותר דחלת ח"ל הולך ואוכל ואח"כ מפריש ומקשים על זה דהא שמואל מתיר לכתחלה בחלת ח"ל לאכל ולהפריש אח"כ ותי' הב"ח הא דמתיר שמואל לכתחיל' היינו דוקא כשהכל מעיסה א' א"כ מה

שמשייר פוטר כל העיסה מן החלה כיון דגבולם היה יחד משא"כ הכא שיש כמה עיסות א"כ כשמשוי' מאחת אין עיסות אחרות נפטרות בכך ועיין בט"ז סק"ב וחילוק זה כתבו תוספ' בנדה דף ז' ע"ב ולכאורה קשה ע"ז דהא הרא"ש כ' בפ"ק דביצה וז"ל מיהו מוקף ודאי אין צריך מדשרינן אוכל והולך ואח"כ מפריש ומה שנוהגים העולם להניח כל המצות בכלי אחד בשעת הפרשת חלה לאו משום דבעי מוקף אלא משום שנהגו למיפא קפיזא קפיזא בפסח משום חימוץ ואם הי' מפריש חלה קודם שצרפן בכלי לא מפטר בהכי ואם יבא אח"כ לידי צירוף נתחייב בחלה ואוכל טבל ע"כ הרא"ש וא"א כדברי הב"ח דהיכא דאיכא עיסות הרבה לא אמרינן הולך ואוכל ואח"כ מפריש א"כ מאי פריך הרא"ש ומ"ש העולם בפסח, דהא בפסח ודאי צריכים לעשות עיסות הרבה דיותר משיעור מחמיץ, והמג"א רוצה לתרץ הטור דעכ"פ החלה עם מה שמפריש ממנה צריך שיהי' מן המוקף ובפסח כיון שצריך להפריש מצה שלימה ולית לה שיריי' כ"א מצות האחרים צריכין צירוף סל כדי שיהא מוקף עם שיריי' זה תוכן כוו' מג"א ובודאי על הטור י"ל כדבריו אבל ח"מ הרא"ש ע"כ ל"ל האי סברא דאל"כ מאי הקשה ממה שנהגו בפסח וכו' דלמא משום שיהי' החלה עם מה שמפריש ממנה מן המוקף ואי לית לי' לרא"ש שצריך להפריש מצה שלימה בפסח מהיכי תיתי יהי' הטור חולק על אביו ז"ל בלי שום ראי' והוכחה לכן נ"ל דודאי תירץ הב"ח הנ"ל הוא נכון ומה שמקשה הרמב"ן ונ"י י"ל דאיתא מחלוקת בפוסקים יש פוסקים ס"ל דתנור אינו מצרפן לחלה, וא"כ א"א תנור מצרף לחלה לא פליגי מידי כמ"ש הב"ח דהא אף אם בשעת לישה ליכ' שיעור חלה מ"מ לסוף התנור מצרפן והוי כאלו עיסה א' בשעת הלישה ושפיר שייך לומר אוכל והולך וכו' ולפ"ז ה"פ מיהו מוקף ודאי לא בעינן ומה שנהגו בפסח וכו' פי' דהא באמת בעינן מן המקף והראי' ממ"ש העולם וכו' וא"ל דמה שנהגו ליתן בכלי א' היינו משום דבתחל' ב' עיסות היו וכמ"ש הב"ח הא התנור מצרפן א"כ מה שהם ב' עיסות מתחלה לא מגרע מידי, אע"כ בעינן מן המוקף וע"ז מתרץ אלא משום שנהגו למיפא קפיזא קפיזא כלומר זה ודאי דהתנור אין מצרפן לחלה ואיכא למיחש שמצרף אחר כך לחלה בכלי ולעולם לא בעינן מן המוקף:

כ' מג"א סק"ד אבל אי ידעינן שראה קרי אפי' בן יום א' הוא טמא לקריו וזה נגד כמה שיטות בש"ס דגמ' ערוכה הוא בפר' בנות כותים והרמב"ם בפ"ה מהל' אבות טומא' דקודם בן ט' ויום א' אין קריו מטמא וצ"ל דהנה למה לא חיישי' שהכהן ראה פ"א זיבה ואינו עולה לטומאתו בטבילה דצריך ז' נקיים וצ"ל דמן הסתם אחזוקי ריעותא לא

מחזקינן, ואוקי אחזקה אבל אם ראה פ"א זיבה אסור לאכול חלה ולפ"ז י"ל הא דכתב מג"א ב"י מטמא לקרויו לאו דוקא קרי אלא זיבה דתנן בן יום א' מטמא בזיבה:

בהגהה וי"א דמותר ללוש פחות מכשיעו' וכו' זה לשון הר"ן פ' א"ע כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ובהך מתניתן כשגילגלה המצה כשיעור ונתחייב כבר בחלה עסקינן אבל כשלא גלגלה א"צ להכין אלא מגלגל פתות מכשיעור כדי שלא יתחייב בחלה ואע"ג דבמס' חלה אפליגו בכה"ג דתנינן התם מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין קבין ר"א אומר יעשנה בטומא' ואל יעשנה קבין שכשם שהוא עושה בטהרה כך הוא עושה בטומאה התם בחמץ שאפשר להפריש חלה בטומאה אבל בפסח שא"א להפריש בטומאה ד"ה יעשנה קבין והכי מוכח בירושלמי עכ"ל הר"ן ומה שכתב הרמ"א וז"ל איך קאמר הר"ן שיגלגל פחות מכשיעור אי אמרת שיצרף אח"כ בסל מאי מתרץ התם בחול שאפשר להפריש בטומאה להכי צריך לעשות בטומא' משא"כ בי"ט משמע בחול אסור למעבד כה"ג, הא איתא בפסחים דף מ"ח ע"ב הני נשי דידן נהגו למיפא קפיזא, א"ל אביי מאי דעתיך לחומרה, חומר' הבאה לידי קולא היא דמפקי לי' מחלה א"ל דעבדי כר"א דאמר ר"א הרודה פת ונתנן לתוך הסל מצרפין לחלה וא"כ לכתחלה שרי בכה"ג אף בחול ואי איירי בלא צירוף קש' באמת למה לא יצרף בסל כיון דאפשר למעבד כה"ג, ויש ליישב דהנה יש להקשות בדברי הרא"ש בפ"ק דביצה שהבאתי לעיל בס"א דכ' מה שנהגו וכו' ואם יבא אח"כ לצרפן יתחייב בחלה ואוכל טבל וכ' משמע דאם ליכא חשש שיאכל טבל אין חייב שיתן בכלי אחד שיתחייב בחלה, וקשה הא ע"כ צריך לצרפן יחד שלא להפקיע ממצות חלה ועכצ"ל דהרא"ש ס"ל הא דאסור להפקיע חיוב חלה היי' דוקא חלה טהורה שהיתה בימיהם אבל לדידן דל"ל חלה טהורה ואינו ראוי לשום לכהן בלא"ה אין החיוב עליו לצרפו בסל דעיסה אשר אינה ראוי לכהן דהיי' שאינה טהורה מותר להפקיע ממנה, ולזה קאמר הרא"ש דצריך צירוף סל שלא יאכל תבל, לפי"ז י"ל דהר"ן איירי בלא צירוף סל וא"ל כנ"ל דהא הר"ן קאי אמתניתן דכיצד מפרישין חלה כ' שפיר אבל בשלא גלגלה א"צ להכי דעיסה טמאה מותר להפקיע ממנה שם חלה וכמש"ל:

סימן תנח

כ' מ"א סק"א, ומהרי"ל כ' דיש אופין וכו' והלבוש כתב דאם שכח להפריש חלה מעי"ט יתן כל המצות בכלי א' ויפריש ואע"ג דקיי"ל עיסה שנילושה מעיו"ט אין מפרישין אותה ביו"ט צ"ל דהכא כיון דע"י צירוף סל חייב בחלה ולא קודם הוי כמו עיסה שנילושה

ביו"ט וכ"כ בח"מ סימן תנ"ז סק"ט ע"ש, הנה קצת ראיי' מהגאשר"י פ"ק דביצה דכ' וז"ל אבל במצות עכ"פ אם שכח ולא הפריש צריך שיעשה מכל אחד וא' לבדו ולמחר יניח כל החתיכות בסל ויצרפם לחלה ויפריש מכולם כאחת והרי דמוכח מכאן דחיוב חלה בא ע"י צירוף סל והוי כמו עיסה שנילושה ביו"ט רק דיש לפקפק ולומר דהא דכתב הג' אשר"י למחר יניח וכו' היינו בחו"המ ולא משמע כן:

סימן תנט

מג"א ס"ק י"ג מ"מ קשה האיך רשאי לאפותה ע"ש ולק"מ די"ל דהוי מכשירי אוכל נפש כמו שפוד שנרצם ביו"ט דקיי"ל בסי' תק"ט דמותר לתקנו והכא אפשר דסכין שחתכו בו העיסה או שאר הכלים צריכי' להם היום וא"כ הוי מכשירי אוכל נפש ולכן שרי וי"מ דאיירי בח"המ דחו"המ נמי אקרי יו"ט אבל הוא עצמו אסור לגרר בח"ה דהוי שבות והוא דחוק:

סימן תס

ולא ע"י שוטה וקטן וכ' מג"א בשם מהרי"ו אל יסייע וכו' וכ' מג"א ולפ"ז הי' נראה לאסור מה שנהגין לשפוך מים לתוך העיסה ע"י תינוק ותינוקת כי אולי הוא בכלל מ"ש הרי"ו ולא בלישה כי הקטן מסייע בלישה:

סעיף ה

אין עושין פת עבה וכו' וכ' מג"א דבדיעבד מותר וכ' דלמסקנא דש"ס דמוקי לה בפת מרובה וכו' ע"ש והנה העולם מקשי' מה"ת להתי' פת עבה יותר מטפח הא הש"ס מדמי' לי' ללחם הפנים ולחם הפנים גופא לא הי' יותר מטפח ונ"ל דה"ק לפי המסקנא דאוקי לה בפת מרובה א"כ לא מצינו שיעור עבה לענין חימוץ כלל ואמרי' אע"ג דהיא עבה ביותר מ"מ כל זמן שמתעסק בה אינו באה לידי חימוץ כלל רק לכתחל' אסור אבל דיעבד מותר ומקשים הא דהקש' הש"ס אם אמרי' וכו' הוא מקשה רק על דאמר טפח שכן מצינו בלה"פ טפח א"כ משמע לדידי' הואיל שמצינו בלה"פ שהיתה מצה עבה טפח וא"כ הכי נמי בעבה טפח מותר יות' מכאן אסור ומקש' שפיר א"כ לשיטתו בע"כ במצה עבה שייך חימוץ מנ"ל זה דאם אמרו בזריזין ונ' אבל למסקנא דפת עבה היינו פת מרובה אבל לענין מצה לא שייך חימץ בדיעבד רק לכתחלה אסור וברור הוא רק לכאורה צ"ל ע"כ דיש שיעור בעוביה לחם, דהא קיימ"ל ביו"ד סי' ק"ח ס"א אין צולין בשר כשירה עם בשר נבילה, ואם התנור גדול ומחזיק י"ב עשרונים ופיו פתוח מותר עכ"ל וקא' בירו' י"ב

עשרוני' מצה ולא חמץ וכן כ' הב"י בסי' תצ"ז בשם הסמ"ג ולפ"ז ע"כ צ"ל דיש שיעור למצה דאי אין שיעור לעובי מצה מה בין חמץ למצה, אע"כ צ"ל דיש שיעור לעובי מצה וקאמר הירושלמי שפיר דוקא מצה ולא חמץ שאלו חמץ ג"כ א"כ נתת דבריך לשיעורין אם הפת עבה א"צ כ"כ רוחב דפנות וא"כ אין אנו יודעין גודל התנור כיון שיוכל לעשות הפת עבה כרצונו משא"כ דוקא במצה ולעובי מצה יש שיעור:

סימן תסא

סעיף א

כ' מג"א סק"א אך יש להסתפק מאחר שאין נזהרין בחג השבועות וסומכין על ההיסק וכו' ונ"ל שע"ז סומכים בשלמא גבי מצה כיון שהמצה נתונה בתנור עצמו בלי הפסק מש"ה צריך שילכו הגחלים ע"פ כולו, משא"כ התם בשבועות שאין נותנין בשר בתנור עצמו אלא שנותנין בשר לתוך כלי ואח"כ נותנין אותו לתוך התנור וא"כ הוי נו"ט בהיתר וזה מותר לכו"ע ועוד דהוי כשני קדירות נוגעין זה בזה וצריך לעיין בי"ד סי' צ"ד בטו"ז שם שכן הוא מדינא מה"ט:

סעיף ג

מצה שנאפה עד שאם פורסין אותו הוי החוטין נמשכין הימנה וכו' ויש ליזהר וכו' הקשה הח"י משמע שיש חימוץ כל זמן שלא נאפה עד שאין החוטין נמשכין הימנה ומלשון הטור לא משמע כן דזה ל' הטור מצה שנאפה עד שאין החוטין נמשכין הימנה יוצאין בה ואם לאו אין יוצאין בה משמע דוקא אין יוצאין בה ידי חובת מצה לילה ראשונה אבל חמץ לא הוי ומותר לאכלו בשאר יחי פסח והב"ח ר"ל הא דכת' הטור דליכא חשש חימוץ במצה שהחוטין נמשכין הימנה הוא בדבשלה כמאכל בן דרוסאי דאז ליכא תו חשש חימץ כלל והש"ע מיירי בדלא נתבשל כמב"ד, ולכאורה ע"כ מוכח כשהוא כמב"ד ליכא במציאות שיהי' החוטין נמשכין הימנה דהא במס' שבת דף ק' אמרינן אין נותנין חררה ע"ג גחלים עד שיקרמו פניהם וכ' תוס' דקרימת פנים הוא שאין חוטין נמשכין ממנה ושם אמרי' מתניתן חנני' היא דאומר כך"ש כמב"ד, וא"כ ע"כ צ"ל דקרימת פנים הוא כמב"ד והוא השיעור שאין החוטין נמשכין הימנה אלא ודאי אידי ואידי חד שיעורי היא ודלא כב"ח ומ"ש הרמ"א צריך ליזהר וכ' פי' דוודאי מיד כשלקחה מן התנור אינו מחמיץ אלא כששהא אותה מעט חוץ לתנור אז באה לידי חימוץ, והטור מיירי אף שרוצה לאכלו תיכף מיד שלקחה מהתנור אז ליכא חשש חימוץ כלל אפ"ה

אינו יוצאין בה ידי חובת מצה בלילה ראשונה, ולפי"ז הי' נראה להתיר אם מחזיר המצה מיד לתנור וצ"ע בדין זה:

סעיף ד

יוצא אדם במצה שרוי' בפסח וכ' י"ל לדעת הפוסקים לעיל סימן קס"ח ודס"ל אי ליכא תירותי דנהמא אפילו אם יש בכל חתיכ' כזית נמי אין מברכין עליו המוציא א"כ לפי שהסמיכו שם דלחם השרוי במים עד שיתלבנו המים ממנו מברכין עליו במ"מ. א"כ קשה אמאי קאמר הכא והוא שלא נמוחו והוא מטעם דלא מקרי כה"ג לחם כמו דאמרינן בגמ' המחהו וגמעו אין יוצאין בו י"ח בפסח, משמע אי לא נמוחו כ"כ במים אפי' נמוחו כדי שיתלבנו המים יוצאין י"ח תיפק לי' הא נתבטל שם לחם ממנו, וקרא כתב לחם עוני, לכן צ"ל לאותו דיעה דהא דקיי"ל אם שרוי במים עד שנתלבן המים ממנו מברכין במ"מ היינו דוקא בדלא קבע עלי' אבל קבע עלוי י"ל דיש לה דין פת הבאה בכסנין שצריך ב"המז וברכת המוציא וגבי מצה אמרי' כיון שיכול לבוא לידי חיוב המוציא וב"המז בדקבע עלוי' אמרינן הכא דרחמנא איקבע עלי' חובה וקרי שפיר לחם עוני וכן ניזכר לעיל וע"ל סימן קס"ח ס"ז ובטו"ז מ"ש שם:

סימן תסב

כתב מ"א סק"א יאפה מיד וכו' וצ"ע אם נפל מעט מי פירות וכו' ופר"ח ר"ל בנדון זה פליגי הרשב"א ושאר פוסקים דאית' בהג"מ בפ"ה בשם סמ"ק וז"ל בהרבה מקומות נהגי לברר החטין בפסח מאכילת אכבר ויש רוצי' להתיר והוא הרשב"א והוא משום דהוי מי פירות וקשה הא לאח"כ כשנותנין בו מים אז אכילת עכבר מחמיץ עכ"ל וא"כ לרשב"א דמתיר הא הוי מי פירות עם מים מחמיצין וצ"ל משום דהוי דבר מועט והאוסרים ס"ל אפי' דבר מועט נמי מחמיץ הוא תופס דברי הב"ח, ולכאו' אינו דזה ודאי מוכח דלהאוסרין אפי' דבר מועט מחמיץ נמי אבל מן המתירין אינו ראי' דס"ל דבר מועט אינו מחמיץ דלמא ס"ל שאני אכילת עכבר דאפי' דבר מועט נמי לא הוי דכבר נתקנח הריר דהא אנו רואין שהחטין הן יבשות וכבר נתקנח הריר עד שבשעת לישה ליכי' שום ריר כלל ועוד דלמא סמך הרשב"א באכילת עכבר על הרי"ף אפי' מי פירות עם מים אין מחמיצין אבל אם נפל מי פירות להדיה לתוך עיסה בשעת לישה י"ל דדבר מועט נמי מחמיץ וא"ל מ"ש מקיטוף דשרי', בשלמא אם נתן מי פירות לתוכו בשעת לישה ממהר להחמיץ באותו מקום שנפלו אף כי מעט הוא משא"כ גבי קיטוף שכבר נילוש העיסה

ואין מקטפין אלא מעט קודם אפי' בזה מעט שמושחין עליו אין לו כח להתעורר כל העיסה ולעורר בזה החמץ כיון שכבר נילוש כראוי':

סעיף ו

שם ויש לברר המלח וכו' זהו לשון הטור שבאם נמצאת במלת חיטה מלוחלחת מחמיץ כי המלח מתולדת המים ואינו בכלל מי פירות ואינו נ"ל דהא שרינן וותיקא במשחא ובמלחא אלמא מלח הוי בכלל מי פירות, וכ"כ בד"מ דמלח שלנו שמבשלין אותו במים ודאי מחמיץ וכ' מ"א סק"ד א"כ מוכח דפלוגתייהו במלח שחופרין מקרקע אבל בטור משמע לכאו' דמלח שחופרין מקרקע לכו"ע אינו מחמיץ ולכאו' עכצ"ל דיש חולקין בד"המ הנ"ל דאל"כ לא מקשה הטור אויש חולקין מוותיקא דשרינן במישחא ומלחא דלמא הא דשרי' התם במלח שחופרין מקרקע דלא הוי מי פירות ומקשה הטור שפיר, והנה הר"ן כ' בסי' ש"א ס"ז דלמלח לית לי' דין מי פירות ואפ"ה מותר בוותיקא העשוי בשמן ומלח, והנה הרי"ף דפסק אפי' מי פירות עם מים אין מחמיצין, וכ' הרא"ש וק' לדבריו מדשרינן וותיקא במלחא עם מים ולקמן כ' הרא"ש וותיקא שרי והתני' אסור ל"פ כאן במשחא ומלחא הא במים ומלחא לפי' שיטת הרי"ף דס"ל דמי פירות עם מים אין מחמיצין אפי' יש במים צ"ל לדבריו הכא דליתא בה מים לחוד אלא משחא עם מים אינו מחמיץ ומקשין העולם על הרא"ש דמ"מ קשה עדין לשיטת רי"ף במשחא ומלחא מ"ט אסור ונ"ל דלק"מ דהא דכי הרי"ף דמי פירות עם מים אינו מחמיץ כלל טעמא משום דמי פירות מהפכין למים עד שלא יהא מחמיצין וודאי לא יוכל שיעור קטן מי פירות להפך למים עד שלא יוכל עוד להחמיץ אלא צריך לכל הפחות להיות מי פירות קצת דבר מסוי' אז יש כח להפך הטעם שלא יחמיץ עוד אבל מעט מי פירות ודאי גם הרי"ף מודה דמחמיץ ולפ"ז מאי מקשה אהרי"ף, התם הוי רק מלח דבר מעט, ומעט מי פירות בטלים למים ומחמיץ ועכצ"ל דקושי' הרא"ש היא אי אמרינן כשיטת הרי"ף ואמרינן מלח כיון דדבר מועט הוא בטל גבי מיא למה נקט הגמר' בלישנא מלחא כלל הא לא נ"מ מידי אע"כ דלא כהרי"ף דמי פירות עם מים מחמיצין רק עדיין קשה הא דכ' עוד שם ובאשכנז נוהגין שלא ליתן מלח בעיסת מצה ויש נותנין טעם למנהג וכ' קשה הא הוא ס"ל דמלח הוי מי פירות וגם ס"ל דלא כהרי"ף אלא מי פירות מחמיצין מהרה, וא"כ מדינא אסור ליתן מלח בעיסת מצה וא"ל דס"ל דאפשר מיעוט דמיעוטא מי פירות שנפלו לתוך המים אין מחמיצין מהרה והמלח הוי מיעוטי' דמעוטי' וז"א כי הדבר לכל מסור ומי יכול לשער ולצמצם לידע מה מקרי מיעוט או הרבה ונ"ל דהנה עוד כ' הרא"ש שם, ויש מביאין ראי' מהא דתניא חלת תודה עשאן למכור בשוק יוצאין בה אע"פ שיש

שם מלח דכ' על כל קרבנך תקריב מלח ולפ"ז צ"ל הא דמתיר הרא"ש ליתן מלח בעיסת מצה נמי איירי בכה"ג שנהגו שלא ליתן מלח כלל בעיסת מצה היי' אפי' לאחר לישה קודם שנותנין לתנור לאפותו וע"ז כ' שאין טעם למנהג והא דקיי"ל מי פירות מחמיצין עם מים היינו כשנותן לתוך לישה לתוך המים, אבל אם נותנין על המצה קודם אפיי' מעט מלח אין בו כח למעט מי פירות להתעורר החימוץ ומותר כמו קיטוף ע"ש מ"ש לעיל מזה:

סימן תסו

לא ילעוס אדם חטין הרמב"ם פ"ה מיסוד התורה כ' וז"ל בד"א שאין מתרפאין והביא מג"א והקשה הכ"מ מהא דתנן לא ילעוס וכ' הא הוי שלא כדרך הנאתן, ותירץ אף שמותר בהנאה מ"מ עובר משום ב"י ורמב"ם איירי במלוגמא של גוי והנאתו ג"כ מותר ומשום דהוי שלא כדרך הנאתן ומקשה הפרי חדש נתן שניהם ע"ג מכתו הא הוי כשלו לעבור בב"י כמש"ל סי' תמ"ח ס"ב ואם גוי מביא דוחן לישראל וכ' גם לא יהא ניכר מתוך מעשיו שחפץ וא"כ כיון דנתנה ע"ג מכתו אין לך ניכר שחפץ יותר בו חזה עכצ"ל דרמב"ם דמתיר במלוגמא של גוי איירי דליכא כזית בא"פ ואז ליכ' ב"י והנאתו אסור עכ"פ אסור משום חצי שיעור שלא יהי' אלא משהו ומלוגמא כיון שהוא שלא כדרך הנאתן מותר ולשיטת רמ"ך שהביא מג"א לעיל סי' תמ"ב סק"א דלענין ב"י ובל ימצא אפי' מעורב בכמה זיתם עובר דהא מצורף ממילא וצ"ל דהרמב"ם איירי משעה ו' ולמעלה עד הלילה דאז ליכא ב"י ובי"מ והנאתו אסור:

סעיף ד

אבל אם נתיבש הלחלוחית וכו' דאסור לאכלו בפסח אע"ג דס"ל להמחבר לעיל סי' ת"מ ס"ד דלא אמרינן חוזר וניעור ולא חילק בין לח בלח ובין יבש ביבש וא"כ קשה הא כבר נתבטל קוד' פסח וצ"ל דאפשר דהוי מכפלו מרקד הקמח בנפה מותר דזה היה אפשר להוציא חמץ חוצה והוי כמו איפשר למיקם עלה דמילתא וכל היכי דאפשר למיקם עלה דמילתא לא בטל כנזכר בי"ד:

סימן תסז

דגן שנתבע בנהר כשם שאסור לאכלו וכו' מכאן מוכת דלא כהרמב"ם דס"ל חטה שנפלו למים ולא נתבקעו אינ' אסורים אלא ד"ס דהרי דין זה דאסור לקיים כ' הטור עי"ש הרר פרץ וא"א דהוי מד"ס אמאי אסור לקיימו דהא לשיטת' כל שאינו אסור אלא מד"ס מותר

להשהותם כמ"ש הטור להדי' בסי' תמ"ב אעכצ"ל דהוא מדאורייתא והלה הטור כ' שרף שבא בספינה וכו' ואינו ניכר בהם לא ימכור לגוי שמא יחזור וימכור לישראל כיון שאין החמץ ניכר משמע אם החמץ ניכר מותר ולא חיישינן שמא יטחון וימכור הקמח לישראל ותי' מג"א כיון דאין לוקחין קמת משוק וכ' והוא דחוק דהא קיי"ל בצקו של נכרי אדם ממלא כריתו ממנו וכ' ולא אסרו ליקח קמח משוק רק למצת מצוה, וכן השיג עליו הח"י והדין עמו, ודוחק לחלק דהטור לדידן דדרך ללתות החטין אפי' לשאר מצות אין לוקחין מן משוק אבל המעיין בתשובת הר"ן לק"מ על הטור דכ' ב"י בשם הר"ן דנשאל על חטים שנמצא בהן חטים מלוחלחות ומחומצת וכ' וסוף דבריו אבל בכגון זה שרי ששמן ניכר ונספרסם בעיר שרי א"כ ס"ל לר"ן כיון שנספרסם הדבר בעיר שיש חטים מחומצות הוי כמו מקום שהכריזו שאסור ליקח בשר מגוי א"כ שרי לי' למכור נבילות וטריפות דאין הישראל חוזר ולוקח מן הנכרי ומכ"ש חטין וא"כ ה"ה בנדון דידן אין הישראל חוזר ולוקח קמח מגוי למצה כיון שריבוי ניכר ונספרסם בעיר ודאי לא יקח ישראל לכך שרינן למכור ולפי"ז גם הטור לא קשה מידי:

ומוכר לישראל ומודיעו זה לשון הרמב"ם ז"ל ומקשים עליו הא אמרינן בפסחים האי ארבא דטבעה בחישטא שרי רבא לזבוני לנכרי אותבי' רבה בר אהילעה בגד שאבד בו כלאים וכו' אמר רבא נזבנוני קבא קבא לישראל משמע דוקא קבא אבל טובא לא ומתרץ ה"ה ז"ל דלא היה לו להרמב"ם גירסא זו אלא קבא קבא סתם ומשום דלא שרי אלא קבא קבא ע"כ בגוי איירי דאי בישראל הא ע"כ פנים צריך להודיעו שחטים מחומצים הם ואם הוא מדיעו אפי' טובא נמי ע"כ צ"ל בגוי איירי וא"כ מסברא שרי לזבון לישראל אם הוא מודיעו ועיין בב"ח מה שכ' בשם מהרש"ל והנה הרשב"א ס"ל שהי' להרמב"ם הגירס' קבא קבא לישראל וה"ה דאפי' טובא נמי והא דנקיט הש"ס קבא קבא אורחי' דמלתא נקיט דודאי ישראל לא יקנה הרבה דהא צריך לאוכלנה קודם פסח ופי' דבריו כך הוא כיון דזה הי' תעשה שבא לפני רבא והיה מוכרח לומר עיקר התקנה שיש עדיין לאותו חטין אי אמר סתם למזבן סתם לישראל א"כ אין לדבר סוף יב הישראל השני לראות ולשאול ולכך תקנת חטין אלו שהי' מוכרח רבא לומר תכלית התקנה לאותן החטין, לכך אמר למזבן קבא קבא לישראל אבל לפי"ז מנ"ל שמותר למכור לגוי קבא קבא דלמא דוקא לישראל ובהודיעו, אבל לגוי דלא מהני הודיע אפי' קבא קבא אסור אעכצ"ל דלא היה להרמב"ם הגירסא לישראל אלא קבא קבא סתם וע"כ בגוי מיירי כמ"ש ולישראל בהודיעו דמותר מסברא ילף לה וכמ"ש הרב המגיד בסיעתא דשמיא אזכה ללמוד **רבות שונים טובי' חיים** לפ"ק:

זה מעשה ידי הק' **זעליג בן כה' נתן**.